

CENTRO RAMÓN PIÑEIRO

PARA A INVESTIGACIÓN EN HUMANIDADES

1895

ALMANAQUE GALLEGO

DIRIXIDO

POR

F. Sage é G. Diaz

COLABORADORES

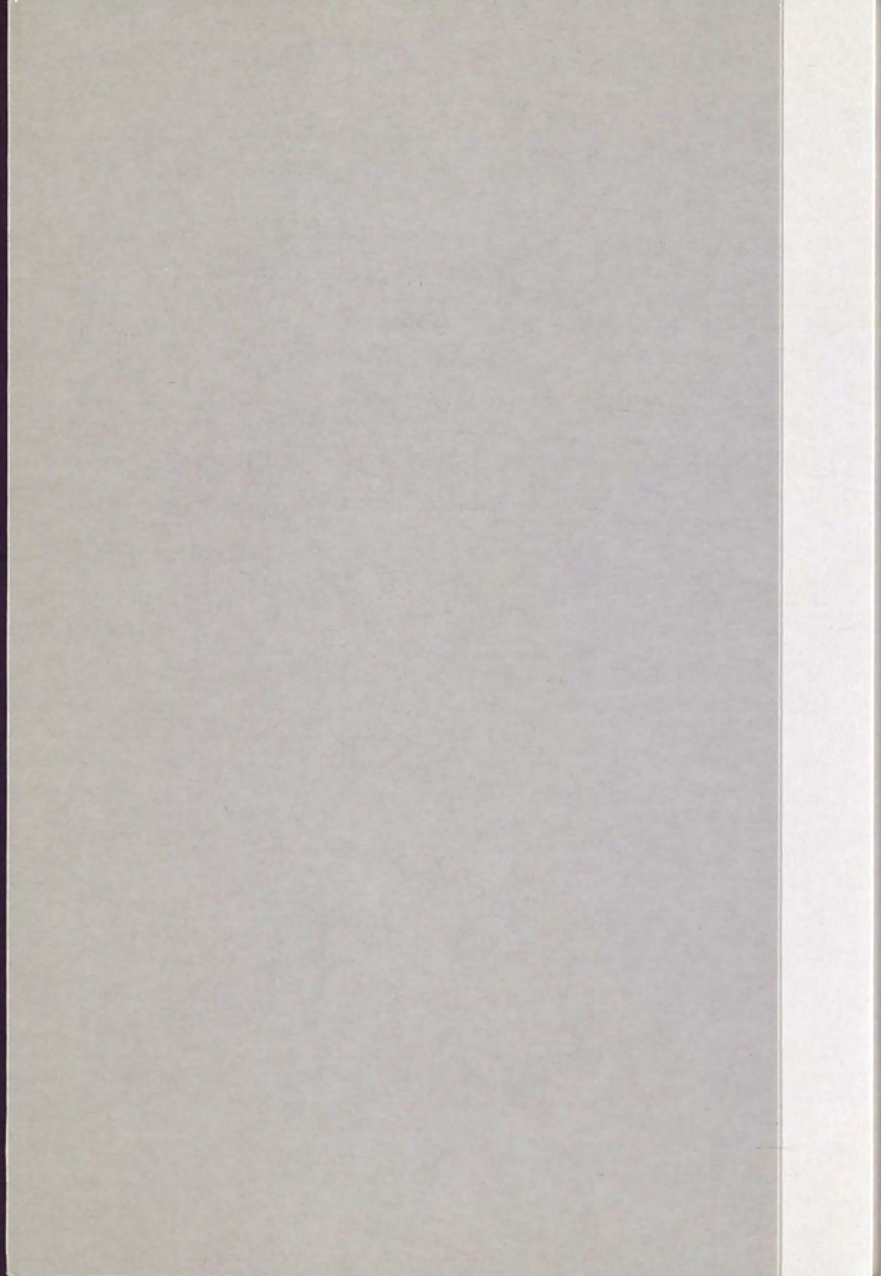
Sres. D.: Salvador Golpe
— Fernando G. Acuña
— Eduardo Pardo y Gómez
— Constantino Fernández
— Florencio Vaamonde
— Galo Salinas
— Carlos Pol
— Dionisio C. Pardo
— Juan Beltrán
— Alejandro Barreiro

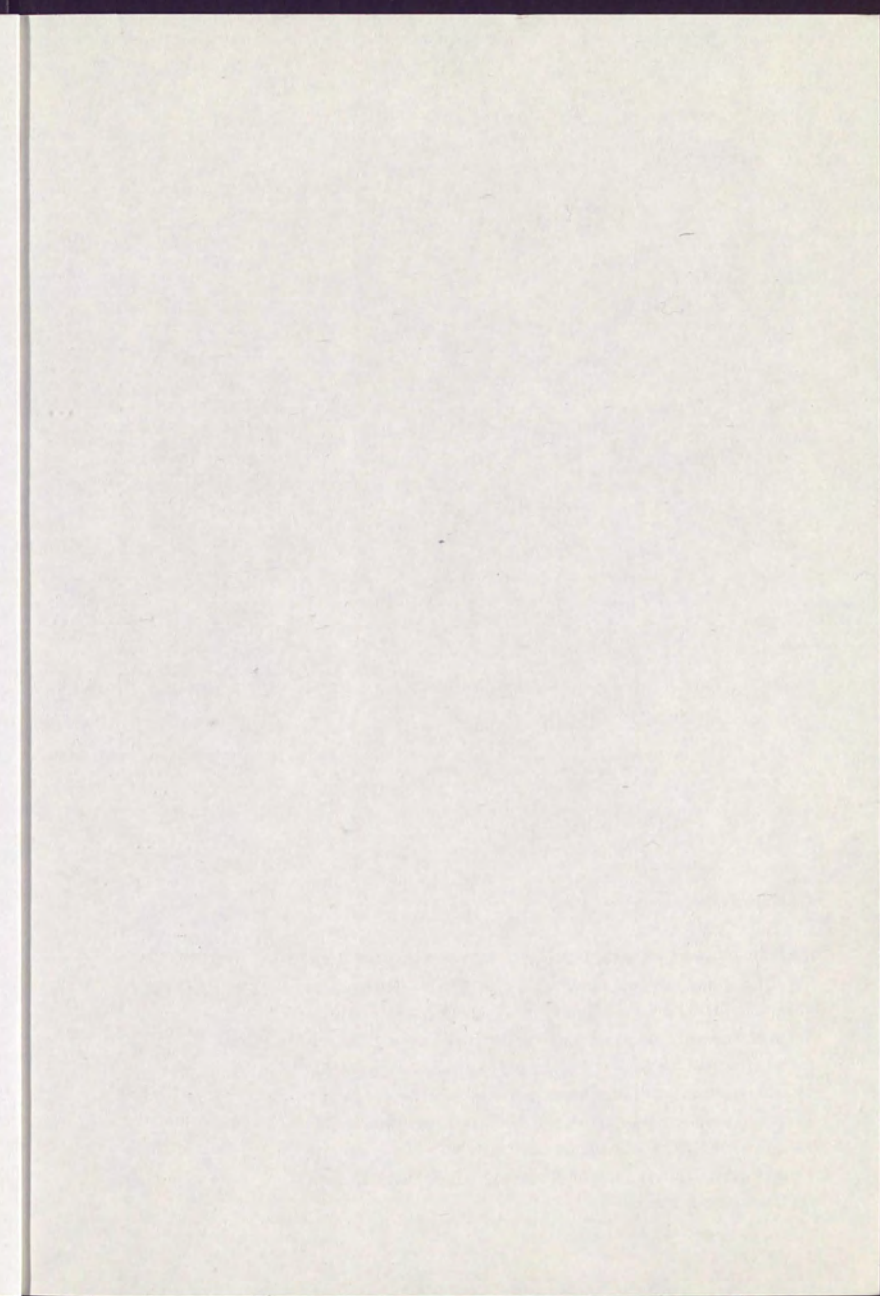
A CRUÑA

TIP. «LA UNIÓN GALLEGA»

1894

XUNTA DE GALICIA

Aviso aos lectores

1895. Almanaque Gallego apareceu na Coruña dirixido por F. Lage e G. Díaz e impreso pola tipografía de La Unión Gallega. Esta edición facsimilar é unha iniciativa do Centro Ramón Piñeiro, da Xunta de Galicia, e quere ser unha homenaxe á lingua galega na que están escritas, na súa integridade, as 136 páxinas (e aínda as de publicidade sen numerar) deste ameno e divertido almanaque literario. A edición quere ser un complemento da *Escolma de Almanagues Galegos (1865-1929)* que prepararon Manuel Quintáns Suárez, Alexandra Cillero Prieto, Élida Abal Santorum e Luís Alonso Girgado no Centro Ramón Piñeiro.

1895

104

ALMANAQUE GALLEGO

DIRIXIDO

POR

F. Laga é F. Diaz

COLABORADORES

Sres. D.: Salvador Golpe
— Fernando G. Acuña
— Eduardo Pardo y Gómez
— Constantino Fernández
— Florencio Vaamonde
— Galo Salinas
— Carlos Pol
— Dionisio C. Parde
— Juan Beltrán
— Alejandro Barreiro

A CRUÑA

TIP. «LA UNIÓN GALLEGA»

1894

Edita

Xunta de Galicia
Secretaría Xeral de Política Lingüística
Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades

Coordinador Científico

Manuel González González

Director Técnico de Literatura

Anxo Tarrío Varela

Imprime

CA Gráfica

ISBN

978-84-453-4691-1

Depósito Legal

VG: 1536-2008

1895

Almanaque Gallego

DIRIXIDO

POR

FARRUCO LAGE E GUILLERMO DIAZ

A CRUÑA

TIP. «LA UNIÓN GALLEGA»

—
1894

Xaneiro

31 DIAS

- 1 M † A Circuncisión do Señor.
- 2 M S. Narciso e S. Marcelino.
- 3 J Sta. Xenoveva abog. d'a lepra
- 4 V S. Gregorio mar. e San Trifón.
- 5 S S. Aduardo, rey e Santa Apolinarea vrg.
- 6 D † A adoración d'os Reis.
- 7 L S. Xulian pt. d'o Ferrol e San Xenaro.
- 8 M Sta. Gúdula vrg. pat. de Bañolas.
- 9 M Sta. Marciana e San Xulian mr.
- 10 J S. Gonzalo d'Amarante e San Agaton.
- 11 V S. Hixinio papa e San Salvio.
- 12 S S. Berito e San Arcadio.
- 13 D Sta. Veróneca e San Vitoreano.
- 14 L S. Hilario, S. Eufraseo e Sta. Macrina.
- 15 M S. Pabro, San Benito.
- 16 M Stos. Marcelo e Ticeano.
- 17 J S. Antón ab., pat. de Monreal.
- 18 V Sta. Margarita, abog. cont'ras terceanas.
- 19 S Sta. Xermana e Sta. Marta.
- 20 D Sta. Felisa vrg. e San Fabián papa.
- 21 L Sta. Inés vrg.
- 22 M S. Anastasio e S. Vicente mrs.
- 23 M † S. Ildefonso. *Días da S. M. o Rey.*
- 24 J Nosa Sra. d'a Paz e San Timoteo.
- 25 V Stos. Sabino, Donato e Máusimo.
- 26 S S. Policarpo e Sta. Paula vrg.
- 27 D Sta. Anxela e San Crisóstomo.
- 28 L S. Xulián, S. Cirilo e Santa Inés.
- 29 M S. Quirico, Sta. Xulita e S. Farruco de Sales.
- 30 M S, Lesmes ab., pt. de Burgos.
- 31 J Sta. Marcela e S. Xulio.

Febreiro

28 DIAS

1	V	S. Pabro S. Inacio e S. Severo.
2	S	† A Purificación da Nosa Señora.
3	D	S. Bras abog. da gorxa.
4	L	S. Andres Corsino e S. Gilberte.
5	M	Sta. Agueda, e San Avito.
6	M	Sta. Dorotea e S. Saturniño.
7	J	Sta. Xuliana vig. e S. Romualdo, abad.
8	V	S. Paulo, S. Lucio e S. Donato.
9	S	Sta. Apolonea, vig. y-abog, das moas.
10	D	S. Xacinto e Santa Sotera vig.
11	L	S. Martiño mr. e San Desiderio ob.
12	M	Sta. Eulalea e S. Damián.
13	M	S. Marcelo e S. Estebo.
14	J	S. Valentín e S. Vidal.
15	V	S. Faustino e S. Lúcio.
16	S	Stos. Xulian, Faustino e Samuel.
17	D	S. Alexo de Falconieri cfr.
18	L	S. Claudio e San Simeón ob.
19	M	S. Gabino e Nosa Señora d'o campanar.
20	M	Sta. Irene e San Eleutero ob. e mr.
21	J	S. Felis ob. e San Severeano.
22	V	S. Pascasio e Sta Margarita.
23	S	Sta. Romana e Sta Marta vig e mar.
24	D	S. Matias (En este dia comenz'ó antroido.)
25	L	S. Cesareo, e S. Valero e San Donato.
26	M	S. Alexandro, S. Andres e S. Vítor.
27	M	<i>Miércoles de Cinza</i> , S. Basileo.
28	J	S. Xusto, S. Basileo e S. Procopio conf.

Marzo

31 DIAS

- 1 V S. Rosendo pat. de Mondoñedo.
- 2 S Sta. Xenara e San Simpliceo.
- 3 D S. Celedonio e Sta. Cunegunda .
- 4 L S. Casimiro, pt. dos xastres, S. Lucio e S. Cayo.
- 5 M S. Eusebio, Teófilo y-Adrián.
- 6 M S. Cirilo e San Vitoreano.
- 7 J Sto. Tomás de Aquino cfr. e Sta. Perpétua.
- 8 V S. Urbano e S. Xuan de Díos abg. d'a loucura.
- 9 S Sta. Catalina de Bolonia.
- 10 D S, Alexandre e S. Militón.
- 11 L S. Eulogio e San Fermín.
- 12 M Nosa Sra. da Misericordea.
- 13 M S. Leandro arz. de Sevilla.
- 14 J Sta. Matilde emperat.
- 15 V S. Raimundo abad e San Longinos.
- 16 S S. Hilario, S. Agapito e S. Xulián.
- 17 D Sta. Xertrudis e San Patricio pat. de Murcia.
- 18 L S. Gabriel Arcanxel e S. Narciso.
- 19 M † S. José marido da Santísima Virxen.
- 20 M Sta. Eufemia e San Ambrosio.
- 21 J S, Benito abad e fr. e S. Filermón.
- 22 V S. Deogracias e San Saturniño.
- 23 S S. Fidel e S. Toribio arz. de Lima.
- 24 D S. Simón, S. Agapito e S. Segundo.
- 25 L † Anun.^{on} da Nosa Sra. e Encr. do fillo de Dios.
- 26 M S. Braulio e Sta Euxenea.
- 27 M S. Ruperto, Sta. Lidia e San Alexandre.
- 28 J S. Castor e San Sixto III papa.
- 29 V S. Bartolo, S. Pastor e San Eustaseo.
- 30 S S. Régulo e S. Xuan Clímaco, abad.
- 31 D Sta. Balbina, S. Amadeo e San Amós.

Abril

30 DIAS

1	L	Sta. Teodora e S. Macario.
2	M	S. Farruco de Paula e San Abunolio ob.
3	M	Stos. Benito e Ricardo.
4	J	S. Ambrosio e Sto. Toribio de Liébana.
5	V	de <i>Delores</i> S. Vicente Ferrer.
6	S	Stos. Guillermo e Celestino.
7	D	de <i>Ramos</i> Stos. Donato e Rufino mrs.
8	L	S. Alberte e Sta. Máusima.
9	M	S. Marcelo e Sta. María Cleofé.
10	M	S. Daniel e San Trifonte.
11	J	<i>Santo</i> S. León e San Antipas.
12	V	<i>Santo</i> Sta. Bibiana, e S. Xulio.
13	S	<i>Santo</i> ou de <i>grorea</i> , S. Hermenexildo.
14	D	de <i>Pascoa</i> San Tiburcio.
15	L	S. Mauximo e Sta. Anastasca.
16	M	Sta. Engracia e San Lamberte.
17	M	S. Aniceto e San Elías.
18	J	Sto. Toribio ob. e pat. d' Astorga.
19	V	S. Xorxe e San León XI papa.
20	S	S. Marcelino e Santa Inés.
21	D	de <i>Pascuiña</i> ou <i>Cuasimodo</i> , S. Anselmo.
22	L	Nosa Sra. d'as Angustias
23	M	S. Clemente e S. Adalverte.
24	M	S. Honorio e San Xuan d'a Cruz.
25	J	S. Marcos e S. Estebo.
26	V	Nosa Sra. da Cabeza.
27	S	Sto. Toribio de Mogrobexo.
28	D	Nosa Sra. a Divina Pastora e San Estebo.
29	L	S. Paolino e San Pedro de Verona.
30	M	S. Amador e S. Lourenzo.

Mayo

30 DIAS

- 1 M S. Felipe e Santiago.
- 2 J S. Atanasio. En Madri *festa nacional*.
- 3 V S. Alexandre e Santa Antonia.
- 4 S Sta. Mónica e Sta. Antona.
- 5 D S. Pio V papa e Santa Crescenciana.
- 6 L Nosa Sra. de Belén pt. d' Almansa.
- 7 M S. Agustin e S. Benediuto.
- 8 M Nosa Sra. dos Desamparados.
- 9 J S. Lucas e San Gregorio Nacianceno.
- 10 V S. Antoniaño arz. de Fflorencia.
- 11 S S. Anastaseo pt. de Lérida.
- 12 D S. Xermán e S. Pancracio.
- 13 L Nosa Sra. dos Mártires.
- 14 M Sta. Xusta, Sta. Xustina e San Bonifacio.
- 15 M S. Isidro, labrador, pt. de Madri.
- 16 J S. Ubaldo e San Xuan Nepomuceno.
- 17 V S. Bruno e San Pascoal Bailón.
- 18 S Sta. Emerenciana pt. de Teruel.
- 19 D Sta. Ciriaca e Santa Prudenceana vrxs.
- 20 L S. Bernardiño do Sena,
- 21 M S. Sineseo e San Vitorio,
- 22 M Sta. Elena e Sta. Rita de Casia.
- 23 J † A *Ascensión do Señor* e San Miguel.
- 24 V Sta. Susana e San Torcuato.
- 25 S Sta. María Madanela e S. Gregorio VII papa.
- 26 D S. Felipe, abg. contr'os males d'as articulaciós.
- 27 L Sta. Restituta e San Xuan papa.
- 28 M S. Xermán e San Xusto.
- 29 M Sta. Teodosia e San Alexandre mr.
- 30 J S. Fernando, rey d' España e San Gabino.
- V S. Pascasio, diácono e Sta. Petronila.

San Xuan

30 DIAS

1	S	Nosa Señora d'a Luz.
2	D	<i>Pascoa de Pentecostés</i> Santos Pedro y-Erasmo.
3	L	Sta. Paula e San Ovidio.
4	M	S. Farruco Caracciolo.
5	M	Stos. Bonifacio e Doroteo.
6	J	Stos. Felipe e Norberto.
7	V	S. Xeremías mj e San Licarión.
8	S	S. Medardo e San Eradio.
9	D	A Santísima Trinidad e San Xulián.
10	L	Stos. Restituto e Crispulo mrs.
11	M	Stos. Zacarías e Fortunato.
12	M	S. Xuan de Sahagún.
13	J	† <i>Smun Corpus Christi.</i>
14	V	Stos. Rufino y-Eliseo.
15	S	Nosa Señora d'os milagros.
16	D	S. Farruco de Régis e San Benón.
17	L	S. Manoel abg. contr'os dóres de costado.
18	M	Sta. Paula pat de Málaga.
19	M	Stes. Xervasio e Protasio mrs.
20	J	Stos. Ivocencio e Novato.
21	V	O Sagrado Curazón de Xesús.
22	S	S. Paolino Obispo e S. Albano mr.
23	D	O Purismo Curazon de María.
24	L	A Natividade de S. Xuan Bautista.
25	M	S. Guillermo e Sta. Lucía.
26	M	S. Xuan e San Pabro herms. mars.
27	J	Stos. Zoilo y-Antelmo.
28	V	S. Leon II papa e cfr. e San Paulo.
29	S	† S. Pedro e San Pabro apóst.
30	D	A preceosa sangre de Xesucristo e S. Marcia

Santiago

31 DIAS

1	L	Stos. Martín e Galo obs.
2	M	A Visitación de Nosa Señora:
3	M	Stos. Xacinto y-Heliodoro.
4	J	Stos. Oseas y-Ageo proffs.
5	V	S. Miguel d'os Santos.
6	S	Sta. Lucía e San Rómulo.
7	D	S. Fermín abg. da hidropesía.
8	L	Sta. Sabela e San Procopio,
9	M	Stos. Cirilo, Zenón y-Alexandre.
10	M	S. Cristobo e Sta Rufina hms. mr.
11	J	San Pío I papa y mr.
12	V	Sta. Marciana abg. d'os golpes.
13	S	Stos. Euxenio y-Anacleto papa e mr,
14	D	Stos. Xusto e Marcelino confr.
15	L	S. Enrique empr. y-abog. d'asma.
16	M	Nosa Señora d'o Carme.
17	M	S. Leon IV papa e San Alexo confr.
18	J	Stas. Sinfrosa e Marina.
19	V	S. Vicente de Paxu é Sta. Xusta.
20	S	S. Elías e Sta. Librada,
21	D	Sta. Práxedes mr. † n'a Cruña.
22	L	Sta. María Madanela.
23	M	Sta. Brígida e San Liborio ob.
24	M	S. Victor e Sta. Cristina.
25	J	† Santiago Apostol pat. d' España.
26	V	Sta. Ana, nai de Nosa Señora.
27	S	S. Pantaleón abg. contr'a langosta.
28	D	Stos. Nazario y-Eladio.
29	L	Sta. Marta e San Próspero.
30	M	Sta. Carmona e San Rufino.
31	M	S. Inacio de Loola abq. contr'as calenturas.

Agosto

31 DIAS

1	J	S. Felix pat. de Játiva.
2	V	Nosa Señora d'os ánxeles.
3	S	Stos. Esteban y-Eufrosio.
4	D	Sto. Domingo de Guzmán folr.
5	L	Nosa Señora d'as Neves.
6	M	A trasfiguración de San Xusto e Pastor.
7	M	Stos. Alberte e Caetano.
8	J	S. Ciriaco pat. de Ibiza.
9	V	Stos. Román e Marciano mrs.
10	S	S. Lourenzo mr. abg. d'os Incendios.
11	D	S. Tiburcio e Santa Susana.
12	L	Sta. Crara e San Eusebio.
13	M	S. Hipólito • Santa Elena.
14	M	Stos. Eusebio mr. e Calixto.
15	J	† A Asunción de Nosa Señora.
16	V	S. Roque c. abog. d'a peste.
17	S	S. Mirón e Santa Xuliana.
18	D	S. Xoaquin, pai de Nosa Señora.
19	L	S. Luis ob. e Sta. Tecla.
20	M	Stos. Samuel e Lúcio.
21	M	Stos. Fidel e Xermán.
22	J	Stos. Timoteo e Sinforiano.
23	V	S. Felipe e San Claudio mr.
24	S	S. Patricio ob. e Sta. Aurea vrg.
25	D	S. Luís Rey de Francisco.
26	L	Stos. Segundo y-Alexandre mars.
27	M	S. Rufo abg. d'os affixidos.
28	M	Stos. Moisés e Cayo.
29	J	S. Adolfo e Sta. Sabina mr.
30	V	Sta. Rosa de Lima.
31	S	Nosa Señora do Bon Viaxe.

Setembre

30 DIAS

1	D	Stos. Xil e Srupo abg. d'os males d'a gorxa.
2	L	S. Antolín pat. de Palencia e Medina do Campo.
3	M	Stos. Ladislao e Zenón.
4	M	Nosa Señora d'a Consolación.
5	J	Stos. Lorenzo y-Urbano.
6	V	Srss. Euxenio e Patronio
7	S	Nosa Señora d'os Reis e Sta. Rexina.
8	D	† Nativida d'a Nosa Señora.
9	L	Sta. María d'a cabeza e San Doroteo.
10	M	Nosa Señora d'as viñas.
11	M	Stos. Xacinto e Silvino ob.
12	J	Stos. Lourenzo e Guido confr.
13	V	S. Eloy pat. d'os ferreiros.
14	S	Stos. Cornelio e Crescencio.
15	D	O doce nome de María e San Nicomedes.
16	L	Sta. Lucía e Sta. Eufemia.
17	M	Nosa Señora d'a Atocha † en Madri.
18	M	Stas. Irene e Sofía.
19	J	Sta. Costanza e San Elías.
20	V	S. Eustaquio e Sta. Susana.
21	S	S. Mateo pat. de Logroño.
22	D	Stos. Florencio e Silvano.
23	L	S. Lino e Sta. Tecla.
24	M	Nosa Señora d'as Mercedes.
25	M	S. Fermín † en Pamplona.
26	J	Stos. Eusebio e Cipriano.
27	V	Stos. Cosme e Damián pt, dos médicos.
28	S	Stos. Marcos y-Eustaquio.
29	D	A Dedic. de S. Miguel Arcánxel.
30	L	Stos. Gregorio e Xerónimo.

Outono

31 DIAS

1	M	O Santo ánxel Custodio d'e España.
2	M	Os ángeles d'a Garda.
3	J	S tos. Dionisio e Fausto.
4	V	S' Farruco de Asís cfr.
5	S	S. Froilán pat. d'e León.
6	D	Nosa Señora do Rosario.
7	L	S. Marcos papa e cfr.
8	M	Sta. Brígida vrg. e San Demetrio mr.
9	M	Nosa Señora d'a Cinta.
10	J	S. Frorencio e San Paolino.
11	V	Stos. Nicasio e Fermín.
12	S	Nosa Señora d'os Remedios.
13	D	Stos. Aduardo e Teófilo.
14	L	Stos. Bernardo e Calixto papa.
15	M	Sta. Teresa do Xesús.
16	M	Stos. Ambrosio e Saturnino.
17	J	S. Mariano e Sta. Mamerta.
18	V	S. Lucas apóst. y-evang.
19	S	Stos. Tolomeo é Lucio mr.
20	D	S. Caprasio e Sta. Irene.
21	L	Sta. Úrsula e San Asterio.
22	M	Stos. Capristano e Marcos.
23	M	S. Pedro, Pascoal e Xermán.
24	J	S. Rafael Arcanxel pat. d'os camiñantes.
25	V	S. Crispín pat. d'os zapateiros.
26	S	Stos. Evaristo e Frorencio.
27	D	S. Vicente e Santa Sabina.
28	L	S. Simón e San Xudas Tadeo apóstol.
29	M	S. Pabro abg. contr'as palpitaciós d'o curazón.
30	M	Nosa Señora d'o Amparo.
31	J	S. Quintín abog. d'a Hidropesía.

Samartíño

30 DIAS

1	V	† Festa de todol'os Santos.
2	S	A Conmemoración d'os difuntos.
3	D	Stos. Valentín e Vidal.
4	L	S. Carlos Borromeo, arz.
5	M	S. Zacarías prf. e Santa Sabela.
6	M	Stos. Leonardo e Vinoco.
7	J	Stos. Amando y-Aquiles.
8	V	Stos. Severiano e Godofredo.
9	S	S. Teodoro mr.
10	D	S. Andrés Avelino mr.
11	L	Stos. Toribio e Martín.
12	M	S. Diego de Alcalá.
13	M	S. Euxenio III e San Rufo.
14	J	S. Serapio abg. d'os cólicos
15	V	S. Euxenio I arz. e pat. de Toledo.
16	S	S. Marcos e San Federico.
17	D	S. Dónisio e Sta. Vitoria.
18	L	S. Pedro Pablo e S. Román.
19	M	Sta. Sabela Reyna de Hungría.
20	M	Stos. Edmundo y-Agapito.
21	J	S. Rufo e San Esteban.
22	V	S. Mauro mr. e Sta. Cecilia.
23	S	S. Clemente abg. d'os naufragios.
24	D	Sta. Flora e San Xuan d'a Cruz.
25	L	Sta. Catalina vrg. e pat. de Jaén.
26	M	Os Stos. Mrs. de Córdoba.
27	M	S. Facundo pat. de Sahagún.
28	J	S. Gregorio III papa.
29	V	Stos. Andrés e Demetrio.
30	S	S. Andrés apostol.

Nadal

31 DIAS

- 1 D I d' Adviento Santa Candida.
- 2 L Sta. Bibiana abog. d'os accidentas.
- 3 M S. Farruco Xavier † en Navarra.
- 4 M Sta. Bárbara pat. d'os artilleiros.
- 5 J Sta. Crispina e San Anastaseo.
- 6 V S. Colás de Barri pat. d' Alicante.
- 7 S Stos. Teodoro y-Ambrosio.
- 8 D II d' Adviento † a Purisma Conc.^{ón}
- 9 L Stos. Cipriano e Restituto.
- 10 M Sta. Eulalia virxen.
- 11 M S. Dámaso papa.
- 12 J Nosa Señora de Guadalupe.
- 13 V Sta. Lucía abog. d'os escribanos.
- 14 S Stos. Nicasio e Xusto.
- 15 D III d' Adviento Sta. Cristina.
- 16 L S. Valentín mr. e Sta. Adelaida.
- 17 M S. Franco d'o Sena. e San Lázaro.
- 18 M Nosa Señora da O e San Rufo.
- 19 J S. Timoteo e San Segundo.
- 20 V Sto. Domingo de Silos abg. d'a rabia.
- 21 S Sto. Tomás apóst. e San Anastaseo.
- 22 D IV d' Adviento San Zenón.
- 23 L S. Colás Fautor.
- 24 M S. Gregorio presbítero.
- 25 M † A Natividade do noso Señor Xesucristo
- 26 J S. Marino e San Dionisio papa.
- 27 V S. Juan apostol.
- 28 S Os Santos Inocentes.
- 29 D Sto. Tomás Cantuariense.
- 30 L Stos. Sabino e Liberio.
- 31 M S. Silvestre papa e Sta. Paolina.

Festas movibres

Domingo de Seutagésima—10 de Febreiro.
 Miércoles de Cinza—27 de Febreiro.
 Pascoa da Resurreución—14 d' Abril.
 Asunción do Señor—23 de Mayo.
 Pascoa de Pentecostés—2 do San Xuan.
 A Santisma Trindade—9 de San Xuan.
 Smún Corpus Christi—13 de San Xuan.
 Domingo entre Pentecostes y-Adviento—25 de S. Xuan.
 1.º Domingo d' Adviento—1.º de Nadal.

Témporas

As primeiras—6, 8, e 9 de Marzo.
 As segundas—5, 7, e 8 de San Xuan.
 As terceiras—18, 20, e 21 de Setembre.
 As últimas—18, 20, e 21 de Nadal.

Cómputo eclesástico

Aureo num. 15	Indicion Romana VIII
Epauta IV	Letra Dominical F
Ciclo solar 28	Letra d' o martirologio romano D

Velacios

Abrense ó 7 de Xaneiro e 22 d' Abril.
 Cérranse ó 23 de Xaneiro e 30 de Samartiño.

Dias en que se quit' ánema

O 10 de Febreiro.
 O 5, 16, 17, e 24 de Marzo.
 O 5, 6 e 17 d' Abril y
 O 7 e 8 de San Xuan.

Letanías

O 25 d' Abril—y-o 20, 21 e 22 de Mayo.

XUICIO DO ANO

Sábio leutor: Esquencido
 cuáseque vinte e seis anos,
 fun por todol-os gallegos
 que sin piedá me deixaron
 entre o seo d' o abandono,
 por non gastar catro cartos
 en lavarme un pouco a cara
 pra sair todol-os anos
 com' os demais Almanagues,
 ou si se quer mais finxado
 (cal diría un portuxés
 si me estivera escoitando)

Dendes qu' aquel Soto Freire
 qu' era o meu úneco amparo
 se esqueceu de min, quedei
 coma quen dice, enterrado
 n-as negras sombras d' olvido
 e d' a falta de entuseasmo.

Pro n' hay mal que un sigro dure,
 e pol-o mesmo, iste ano
 eiquí me tes novamente,
 cal morto resusitado,
 cheo de vida e saúde
 e de satisfaiución farto
 por atopar dous rapaces
 que d' a soedá me furtaron.

E certo que valen pouco.
 ambos á dous ¡Malpocados!

pro non poden moitas veces
os xigantes cós enanos,
e si non véxas' a proba
qu' en mes e medio hilvanaron
—c'a axuda de algus amigos,
pois e ben todo falalo—
estas follas que me cobren
e me dan vida iste ano.

Penso que para parola
abonda xa c'o falado,
y-e millor deixal-a palla
prá ir dereitos á-o gráo,
que hay que esprical-o programa
astrónomeco do ano
qu'a rexi-los doce meses
n-iste novo calendareo,
ou Almanaque, pois penso
qu' é o mesmo pr' ó caso.

Según as crónecas todos
d'os mais afamados sábios,
ha de faguer moi bon tempo,
coma nó'ó faga malo;
e por siguil-á cóstume,
choverá tamen pra baixo.

O sol 'virá pol-o Ourente
ó mesmo qu' anos pasados
e locirá as suas galas
cal rey de todo l-os astros,
si non hay nubes n-o ceo
que ó teñan entoldado.

Ha facer n-o inverno frio
y-a de ser tan condanado
qu'o han de sentil-os corpos
coma n-esten arroupados.

Os ventos virán tamen
á semental-o arruallo
pol-as cabezas de algús,
que d'envidea e noxo fartos,
hánse de sentir valentes
y-han facer por quirticarnos,
rachándonol-o pelexo
dendes d' enriba hastr' abaixo..

Istes ventos medrarán,
e farán, por de contado,
que choivan tantos poetas
coma dias ten ó ano,
e cuiden que facer versos
e coma facer zapatos,
e sementen ilusiós
pra recoller desinganos.

S'astronomía non mente,
y-eu n'estou atrabucado,
ha facer n-o Inverno frio
coma calor n-o verano.

Os labregos que sementen
poden ter por de contado
unha colleita moi boa
de total-as clas de graos;
coma non se perd' á anada,
que si quer Dios e moi amo
de facer ó seu antoxo,

pese á todol-os humanos.

Isto todo, e moito mais,
que non e para contado,
ha pasar nos doce meses
que compoñen iste ano;
y- agora vou a espricar
ó programa d'iste chao,
porqu' é de tanto interés
com' o programa espricado.

Os caciques d'as aldeas
han de siguir sendo malos
é mercarán eleutores
y-han facer mil pucheirazos
pra ganal-as eleucióis
e sacar mil deputados,
que l'ofrecerán o Pobo,
cuasque e' o pucho n'a mau
mil cousas, qu'han de facer
eand'eu sea Padre Santo.

Han facer economías,
suspendendo uns empregados
d'os que teñen mil pesetas
pra sueldo de tod'ó ano;
é para qu' o presuposto
poida quedar nivelado,
aumentarán xenerales,
é soprimirán soldados.

S'as cousas se poñen mal
é non chegaran os cartos,
rebaixarán ós porteiros
(botándolle pol-o baixo),

tres reás d'unha peseta,
ou ben, tres partes de catro;
é para sostel-as cargas
d'os que han de seguir cobrando,
por exempro: «dez millós»,
rubirán, s'e necesareo,
as contrebucios, é todo
hastra á cúspede d'o espaceo.

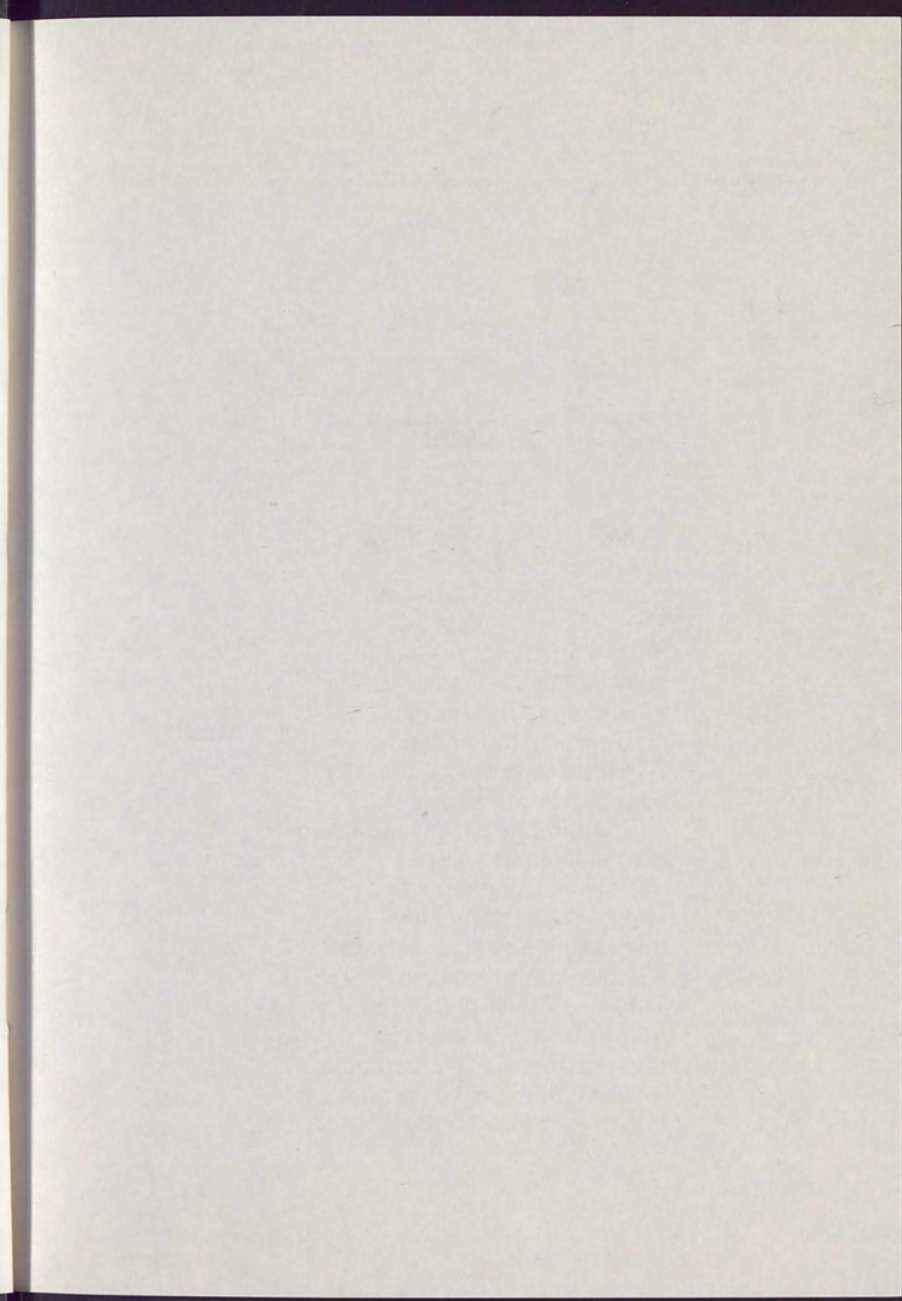
.....

.....

E todo d'a mesma sorte
(si n'estou atrabucado),
ha seguir déndes Xaneiro
hastra arromatal-o ano.

Eu

PAROLA

O CONTO

Pol-o camiño d'a Silva
iba Rosiña d' Esteba;
ollouna un garrido mozo
o chegándose ond'a éla,
puxo á monteira d'un lado,
cuasqu'enriba d'unha orella,
e dandoll'as boas tardes,
dixo con moita fachenda:
—¿Pra donde vas, miña xoya,
camiñando tan lixeira?
—Pra dond'as pernas me leven--
dixo de contado éla.
—Pois eu irei cand'a tí
sin me cansar abofellas,
que máis qu'as tuas perniñas
andarán miñas canelas.
—Non necesito compañía,
que soila ben se goberna
quen distingu' estes camiños.
—Non me digas eso prenda,
que si non fora contigo

seique morría de pena.

—Si morres fas un defunto

—¡Que xénio malo tés, nena.

—Eu teño o que Dios me deu

—Pombiña ¡si ch'o collera!...

—¿O qué?.. ¿O xénio?

—Non, rapaza,

outra cousiña quixera;

pro sentémonol-os dous

y-escóitame miña meiga.

—Estas meigas nunca fuxen

anque «vosté» nonh'o crea

—Boh! tí, boa meiga serás

que t'asomellas as meigas;

pois con eses ollos meigos

enmeigarás á calquera.

—¡Diría que toleara

s'a vosté creto lle dera!

—¿E si che contara un conto,

un conto da miña terra,

un conto que nunca esquencen

as rapaciñas solteiras?

—Sendo un conto pequeniño,

cóntamo que teño presa.

—Sentémonos, pois, meu sol,

eiquí que naide nos vexa.

Y-agarrados pol-a man,

foron andando hastr'a veira

d'un arbore de pechas follas

y-achantándose na herba,

parola, que te parola,

estiveron hora é media,
e moito mais parolaran
si Rosa ond'ir non tivera.

O mozo contoull'o conto,
e según din malas lénguas
á rapaza, sin quere-lo,
volveuse com'á manteiga,
(y-eso qu'era á mais finxada
que había na súa aldea).

E cando d'alí se foron
dixoll'ó mozo—Adios, meiga;
mañá t'espero outra vez,
pois d'o conto ind'algo queda.

En efeto, éla alí estivo,
mais él non volveu á vela;
y-unque pasou moito tempo
non esquence ó conto á nena.
¡Probiña!... Dend'aquel dia
perdeu ó cór d'as meixelas.

Naide deb' adprender
os contos d'esta maneira
¡Aordádevos de Rosa,
rapaciñas casadeiras!!

*
* *

Saindo un capador d'a casa d'un alcalde, fixo soar
ó chifre que teñen para se anunciar ós veciños.

Un d'estes chamouno pra que lle capara un cocho que
mercara ná feira pouco tempo había, y-o preguntarlle
canto lle levaba por caparllo, respondeull'o capador:

—Unha peseta.

—Trinta cartos—respondeu ó veciño.

Non vai menos—repux'ó outro dispoñéndose á largar.

—Pro escoita—añadeu ó veciño—¿párecéche pouco trinta cartos por deixal-o quino sin aparellos?

—Pol-o cocho d'o señor alcalde, derónme cinco reas, é mais quedouse sin eles cema eu quedei sin abós.

*
**

SESIÓN EXTRAORDINARIA

Un alcalde fusioneiro,
de monteira, por supuesto,
ó seu modo un presupuesto
pr'o distrito proyeitou,
e sin consultar pirmeiro
co-a xunta, qu'era contraria,
á sesión extraordinaria
pra aprobalo convocou.

Acudiron dilixentes
ó Concexo os asociados
á combatir perparados
d'o Alcalde ó proyeuto aquel,
y-entre todol-os presentes,
que dous bandos compoñían,
tan solo berros se oían
ó darse leutura d'el

Seis horas así levaban
sin poder naide entenderse,
tendo ó fin que suspenderse
por tal causa á descusión;
e mentras us protestaban

bruando como becerros,
pedían outros á berros
se suspendese á sesion.

Amoscado ó presidente,
que nada tiña de manco,
subiuse enriba d'un banco
co-a campanilla n'as más,
y-o' querer calmal-a xente,
inda ben n'abriu á boca,
cascáronlle c'unha moca
n'o lombo, un pao por detrás.
—¡Fora o Alcalde!—algús gritar on—
—¡Fora, fora ese larpeiro!—
Revolveuse o galiñeiro
sin nada en pé alí quedar;
mesas e sillas rolaron
pol-o chán feitas pedazos,
y-us en outros á trompazos
se empezaron á mallar.

.....
.....
Logo foise apaciguando
pouquiño á pouco ó cotarro;
ó Alcalde fixo un cigarro
con toda tranquilidá;
y-un momento aproveitando
en qu'á calma era compreta,
o discurso lles espeta
que en copia ó leutor verá.

—Señores: Non pasou nada;

que todo quede n'a casa;
 ó que ocurriu hoxe, pasa
 hastra no mesmo Madrí;
 ¿Non s'armou unha algeirada
 fai pouco no Palramento,
 que ni en un pronunciamento
 se dan os vivas que alí?

¿Non bourean no Congreso
 os nosos Representantes,
 véndose á poucos istantes
 xuntiños do brazo ir?
 Pois si os d'enriba fan eso,
 anqu'os d'abaixo bouremos
 n'estraño, pois non sabemos
 d'outro modo discutir.

O bourear está de moda
 y-a naide ó bureo extraña;
 nos Monecipios d' España,
 como n'as Deputaciós,
 perdeuse á costume toda
 de falar sin alteriarse,
 e sole por nada armarse
 algeiradas n'as sesiós

Pro discutindo sigamos,
 e deixemos agora esto:
 —¿Aprueba este presupuesto
 a Xunta monicipal?..

A XUNTA—¡Aprobamos, si aprobamos!
 O ALCALDE—Pois logo por hoxe basta:—

Señores; ¡¡Viva Sagasta
y-o partido liberal!!

C. FERNANDEZ.

*
* *

¿Non vés queridiña
No Outono tristeiro,
Como cán as follas
A impulsos do vento?
¿Non ves como voan
Os anos, ligeiros,
Que os homes non poden
Jamais detenel-os?

Así che son nena
Os goces que temos,
Miseros, que duran
Cal déble lostrégo.

FLORENCIO VAA MOND E

*
* *

Olleite, meniña
xa fai algún tempo;
falamos d'amores
y-ainda relembro
as doces palabras
qu'os dous nos dixemos
Éras moi noviña
y-eu fun o primeiro

que fixo sintiras
sospiros n-o peito.

E fuches meu ánxel,
pois ánxel d'o ceo
somellas, roliña,
qu'os teus ollos negros,
teus dentes branquiños,
teus louros cabelos,
teus beizos tan roxos,
teu corpo tan feito.

Quixémonos moito,
pro púxose en medio
envexa treidora
que foi desfacendo,
amores tan puros,
amores tan tenros.

Mais hoxe, meniña,
contentos volvemos
á sentil-o fogo
d'os amores vellos;
e nin malas fadas,
envexas, nin demos,
podrán sopararnos;
pois sabes de certo
a grande querencia
qu'eu á tí che teño.

D. ALFREDO BRAÑAS Y MENÉNDEZ

Hoxe que a ciencia non é mais que o que queren media dúcia de lampantís e famentos, é moi difícil atopar con homes como D. Alfredo.

Catedrático moi xóven por oposición, soilo disgustos e deores de chola débelle os galos que dende o poleiro d'os Madriles otrécennos proteución e non sei cantas cousas mais todo-los días.

O seu saber, fillo d'a sua intelixencia y apricación, foi ó úneco padriño que D. Alfredo tivo pra chegar ó que é.

Suas obras científicas, que hoxe sirven de texto n-as erases que esprica n-a universidade santiaguesa, *Economía e Facenda*, son boa proba d'o que deixo dito.

Pro si como home de ciencia veríanos sempre que con nos atopase c'a pucha n'a man; non ocuparía, sin embargo, por eso soilo, unha folla d'o almanaque.

Si hoxe y-eiquí facémoslle xusticia, e por que don Alfredo, non soilo é un poeta rexional d'os pirmeiros, sinon tamen ó pirmeiro que n-a nosa rexión deu forma científica a organización rexionalista.

O seu discurso «*A descentralización*» y-o seu libro «*O rexionalismo*», son duas xoyas que todo-los gallegos amantes da sua terra deberís mos sabelas de mamoria.

MEUS AMORES

Dous amores á vida
 Gardar me fan;
 A Patria, y ó qu'adoiro
 No meu fogar.

A familia, y-á terra
 Donde nacín...
 ¡Sin eses dous amores
 Non sei vivir!

—
 Cando xa no meu peito
 Non sinta amor;
 Cando da miña terra
 Non vexa ó sol...
 Ven morte, ven axiña
 Cabo de min:
 ¡Que sin amor nin Patria
 Non sei vivir!

SALVADOR GOLPE.

*
 **

Un mozo tan tolo como fachendoso, viña de servir ó Rey, y-atopando unha rapaza labando n'un río e non sabendo que falarlle, dispois de mirala un bó anaco lle dixo:

—«Lavadeira que lavas, si lavas, e porque lavas».

—Fuches ben burro—repuxo á rapaza— en collel-a licencia, tendo tanta esprica.

MAL FEITO

Collendo nabos Andrés,
 veu que un rapaz lle furtou
 un d'eles e qu'escapou
 dando n'o cú c'os dous pes.
 Ceibase sobr'él Andrés,

guindando zoca tras zoca,
 e dixo:—Correr me toca
 pra pillarte—Pr'o rapaz,
 pra librarse d'o de atrás,
 doulle c'o nabo na boca.

Trasporte báquico

Bebamos rapaces,
 Os vasos valeiros
 Deixemos, que logo
 De novo encheremos.
 ¡Que viño tan rico!
 ¡Que viño tan testo!
 Mirai cal rebrinca
 Bulindo, fervendo.
 ¡Que bó! ¡Que ven sabe!
 Bebede sin medo;
 Botade outra copa,
 Seguide bebendo,
 Que ó viño nos cura;
 Por él esquencemos
 O mal que nos creba,
 E da-nos alento,
 E da-nos mil goces,
 E da-nos bon génio,
 El é poderoso,
 Con bastante imperio
 Como que é de Baco
 Fillo predileito

Amigo de risas,
 Festas e contentos
 Ninguén nel enfeire.
 ¡Termade! ¡Bon peito!
 Bebamos de novo,
 Non demos afeuto,
 Que si é que privados
 Tal vez nos poñemos
 Un sóno ben doce
 Virá á socorrernos
 E en brazos do sóno
 Felices seremos.

FLORENCIO VAAMONDE.

RIMA

Pirmeiro á erar' aurora;
 Despois o Sol qu' ecrisa á luz pirmeira,
 E logo á negra noite
 Que mata tod'a luz por ley Suprema.
 As'é do home á vida;
 Pirmeiro á luz d'a aurora, vida nena,
 Despois ó Sol, vida home,
 E logo á noite, morte, vida eterna.

* * *

Anton Villalar é *Chispas*,
 Xorxe Pan é *Borracheiras*,
 Anxel Paradela é *Trúpecas*,
 e Manoel Anton *Jumeras*;
 fóronse pol-as *estopas*,

e pasando pol as *peas*,
atopáronse c'as *pítemas*,
e quedaron n'a *taberna*.

BÓ REMEDIO

O lunes pol-a mañan
foron ás uvas Xaquín
y-o seu fillo Valentín,
que ó fillo máis folgazan
máis larpeiro é galopín
Ib'á subil-o rapás
é dí-o pái:—Deixo que subas
pro ningunha comerás;
pois qu'asubiari terás
mentras me collal-as uvas.

Sorte d'o demo

Cando á disgracia ven,
ven por xunto.
(Dito d'o Pobo.)

—¡Meu Dios! Que soliños
nos imos quedando—
Aló n'a sua casa
dicia chorando,
un home velliño
de branca guedella
que dis que lle chaman
Tomás de Contella.

—¿Qué ten? meu homiño
¿Qué ten?—lle pregunto

—Que todos meus nenos
morreron por xunto

O diaño d'a peste
qu'a todos ataca,
matoume seis nenos
é mais unha vaca.

E catro almaliños
que tiña n'a corte
a fada d'o diaño
levoumos, de sorte;
qu' eiquí nos quedamos
sin cartos, nin vacas,
sin bóis, e sin nenos,
y-ainda as patacas
perdímolos todas
en esta colleita;
de modo qu' a fame
á min xa me deita.

Y-o señor alcalde
que seica é d'o inferno,
comprindo c' as órdes
que ten d'o Goberno,
embargam' as poucas
terriñas qu' eu teño,
e diga siñore
¿n'e cousa d'o deño?
Parésceme á min
qu' ací debe ser
pois hastra lle vexo
n'a cam' a muller.

Por eso eu dicia
fay pouco chorande

«¡Meu Dios! que soliños
nos ímos quedando.»

DIONISIO C. PARDO

O inverno n'a montaña

Marchous'o vrancião,
fuxeu á alegría,
á vella xa fía
sentada n'o lar;
as mozas n'o liño
cantando espadelan
y-as maus outras pelan.
ó millo esfollar.

O cuco escapounos
é mais á anduriña,
non s-oye á ruliña
nin ó paspayás;
ó merlo deixounos
pois non asubía;
á auga está fría,
non cantan ás rás.

Os corbos xa veñen
co-as pegas preeiras
á centos, as leiras
votando á perder;
os páxaros teñen
qu'estar abrigados
per entr'os valados
sin ter que comer.

Os cás n'as palleiras
de día oubeando,

n'as cortes ó gando
sin ir á pastar;
nadando ás cañeiras
por falta d'estrume
y-as casas sin lume
nin ter que queimar.

A facenda toda
co-a moita xiada,
de cote encerrada
sin ó monte ver:
ó carro sin roda
por ningún camiño
y-o millo ó muiño
non pode moer.

De folla despídos
os álbres xa vemos;
as cheyas ás temos
aló n'o pinar:
os campos froridos
convirtense en ríos
y-as prantas c'os fríos
as vemos secar.

Non s'oyen n'a braña
cantal-as mocañas,
gardando as vaquiñas
como aló n'o vran,
nin mozos, con maña,
pegando aturulos
ceibárense á ruløs
con elas n'o chan.

Non hay xa bon cheiro
n'as corredoiriñas,

nin se ven froliñas
de bon rescender;
pois solo ó loureiro
n'as hortas metido,
se ve tan garrido
sin nunca morrer.

Non hay romarías
nin xente n'as eiras;
as mozas solteiras
n'as casas están,
tan solo n'as fias
se sinte á ruada
y-algunha trompada
qu'os mozos se dan.

Os regos é fontes.
desfan ás veredas,
é tira co-as medas
ó vento tamen;

E ven d'entr'os montes
ó vento d'a neve,
qu'ó diaño me leve
si non queima ven.

C. FERNÁNDEZ.

A ROMARÍA

X'ó campo está cheo
de tenras rapazas,
x'os mozos atruxan
c'a pucha para tras,
xa toc'ó gaiteiro

severo e valente,
finchand'as fazulas
de tanto soprar.

Comenzan as bailas
por orde d'o crego,
qu'está c'o seo xerro
sentado n'o chan,
ahí vai un foguete
qu'o festeiro bota.
¡Ei viva San Pedro!
Fihus, púm, trás, trás trás.

Xa sal Farruquete
d'a rolda d'os homes,
tres puntos ben feitos
tres puntos el fai,
e da media volta
y-agarra á rapaza,
que di que non quere
mais proi por bailar.

Pousand'as chaquetas
fan corró moi tesos
os crespos mociños
por ísta sinal;
y-o campo distonces
lediño se mostra
y-os fogos estalan
fihus, púm, trás, trás, trás.

¡Qué ben qu'elas bailan!...
¡Qué gustiño dá!...
¡Qué pernas dereitas!...
¡Qué caras!... Qué mans!...
¡Qué peitos fornidos!...

¡Qué cintura!... Ay!...
 ¡Qué trenzas de pelo!...
 ¡Qué... *fihus, púm, trás, trás!*

Tamen sai ó crego
 c'a sua sobriña
 garrida rapaza
 d'as d'iste lugar,
 parece mintira
 qu'o diaño d'o odre
 repeniqu'as pernas
 con tanto solas.
 Ei, viv'a alegría!
fihus, púm, tras, tras, tras.

¿Qué teñen, que sudan
 as bailareteiras
 é miran pra baixo?
 ¿Qué diaño terán
 que tocan os dedos,
 reviran os ollos
 e rin e sospiran
 de car'o rapáz?

¿Son frescos recordos
 de loitas pasadas
 ou son adiviños
 d'as qu'han de pasar?

Non sei, mais eu coido
 qu'a gaita é-o diaño
 par'as raparigas
 d'os eidos d'*Achán*.

Bailade mociñas
 bailade, bailá,
 e dispois d'a baila

fhius, púm, tras, tras, tras.

.....

.....

X'a noite o seu manto
de loito se cobre,
xa fux'o gaiteiro
y-os petrucios van.
y-as cántegas doces
de lexos s'escoitan
pol-as corredoiras
alá... lá... lá... lá...

Despois sóa un bico
que pouco se sinte,
despois un sopapo;
y-aló n'o pinar;
berriños moi quedos
de loitas cativas,
que sempr' arromatan
c'un *fhius, púm, tras, tras.*

CÁRLOS POL.

A BÓ PAU BOA QONTEIRA (1)

Ó meu qiridiño amigo Dionisio C. Pardo

—Abofellas qomo estás desproqatado d'o qe qon
Mingas pasou é pasa; e non me lembro qe te fagas de
nobas.

(1) Esquirto n'a lengoa fonética n'a que á *g* soa sempre suave y-^a
j forte, á *q* come tal, anque lle falte á *u*, á *c* coma *s*, que queda sopri-
mida, á *b* ó mesmo, soprimindose tamen á *v* y-*a* *h* falada. Tamen se
suprime á *i* griega.

—Non paroles de esa maneira porque se me enqrenchan os pelos da gabeza; eu non greo, xuro á Dios, eso qe din de ela, é mais esqoita, á qousa non é qomo á pensas é nada bas fazer nesta qestión.

—Drento de pouqo as de saber ó qonto, é por estas qe son de qarne qe ei de pegar qo ela ou adoezo qomo os qans. Ei de bolberlle ó sentido po la miña facha.

—Qe non é ruín de todo pro perderás ó tempo pois naide me fai desqreer do modosiña qe sempre foi; é todas as suas louquras é os seus brinqos, xunqras nunqa me lebe, si son por qobiza de relacios, qe non é Mingas qen baia qo pirmeiro achegadizo nin siqera lle faga esqoita. Eu qoido traballoso ganar ó seu qaríño, oxe por oxe qe por mañan nada se pode dizir.

—Qómante os lobos, qe eres turrón Farruco; qnon notache qu'e troulea nas festas e mais diversios, qe non ai garrido á qen lle torza ó fuziño e demostra as qraras á satisfauzión qe lle qompre qando lle ban con labia e qon frores?

E mais eu, qoida qe fun senpre na vida moi temido en falar e moi reuto pra cousas de onra, pro diaño, si non as de ber qomo á de espregizarse qo este rapaz; e si non o tempo tempo.

—Faladurías de pasa qamiño, ¡ti seralo! basme dando qoraxe. E mira, de lebado á efeuto, non me folgexes astra qe qómamos un-a boa enchente qe ei de pagar eu.

—Non se fala mais. As cousas dinse un-a vez é se qonpren sin mais bolta. O prometido chega pra os dous.

—Si non bageas parézeo; alá ti, do qe falei non me desdigo. Poida qe teñas qe rasqar. Baia, Dios sea qon todos.

—Qe él te garde de mal.

—Amen; é á ti o mesmo.

Desta maneira parolaban Farruco Qobiñas e Pepe

dos Toxos rospento da boa ou mala fada que botaban á Mingiña de Louzán, rapaza á mais feitizcira e mais enloqedora de sete legoas á redonda, moza que trai da rabia á qanto galan pro alí tunaba.

Ela pra todos tiña labia e paliqe, sin que polo dite soupérase qal era ó prifirido ou por esqoller pos seiqe á todos qentaba os qasqos, sin darlles qousa así de qonzeziós.

Mais ó mundo qomo e qativo, dou en dizir si Mingiñas era qara labada sin qacho así de ben de Dios é todos á qalada enchianse de trabar na sua onra, por de qontado moi baixiño non astrebéndose naide á dizilo berrando nin á dar qomo berdadeiras tales falaðurías.

¡Miña xoia! Qon qanto delor do seu curazón, todo cheiño de paseón astra reberter esqoitaba as qaluneas que lle lebantaban as lengoas ruís e qondanadas.

Qantas bágoas saianlle de aqeles olliños, dos que non deberan sair mais que raios que raio, pois asemellaban dous soles, qando na qalada noite poñíase á ourar diante do seu San Antoniño abogado dos imposibres. ¡Qon qanta debozeón dirixía as suas súpréqas pidindo sosego pra sua ialma!

Pro ¿pra que deseíaba qonsolos? ¿Qales eran os seus sofrimentos?

Ela que lebaba mentras ó dia qamiñaba ó bo umor polos qanpos, ela que iba esparzendo ó qontento polas fiadas é que debullía á alegría polas qasas, aqela á mais qabalon nas festas, chegada á noite reqolliase á sua chouza é daba solta as bagoas é choraba choraba é sospiraba sin tregoa, astra que qansada do sofrimento e qomo si oubera mallado qatro días qedaba aqougada e dormia pro un sono intranquileo é cheo de biseos.

¿Porque un qanbeo tan súpeto dubrabase en Mingiñas? ¿Que mistereo pechaba aqel peito e porque qausas alqon-

trábase alí drentro sin sair pra deixar por mintireiros á os qe debullaban na sua reputazeon?

¡Moitos son os sofrentos e os delores qe se teñen gardados inda qe por fora non se deqata un de eles; pro mundo é así é o ser umano e un-a chea de qousas sin espriqazeón!

Mingas era tempos atrás qomo un-a azuzenea pura é linpa sin miaxiña de malos pensamentos; daba enbidea os rousales do seu xardiniño.

Sin qoidados e sin qabilazeós bibía qorrendo é brincando sin sofoñer qe de qontado abiaselle de troqar polo ribés, qomo así foi qando se namorou de Brás, mozo ó mais aposto do lugar é o de mais qachola porqe ¡baia un-as qousas qe lle dizía qando estaban xuntos! qe parola mais solaz tiña! qomo qe sei qe as metía nª memorea dos libros do señor Abade, do qe era gran amigo!

Os dous querianse qon delireo, e non abía mozo nin moza qe ó belos non llebotasen olladas de enbidea.

Brás tiña moi bos sentimentos é qeríalle moito ben, pro sintía drento do peito un non sei qe de comenzón, afogábase na estreitura da aldea, non lle era soficiente ó aire do lugar pra os pulmós, ó seu deseio era brinqar na bila da qe oía qousas boas.

Mingiñas qada bez qe lle falaba de esto daballe á tristeza de tal maneira qe se lle anublaba ó qurazón é cheraba é sopriqaballe pra qe aqela iluseón sairalle da testa ¡Ai tenbraba qomo á bara berde qando lle biña ó reqordo de separazeón!

Mais todas as razóns non lle abundában á Brás qe qada día tiña mais presa de fuxir. Dempois de moitas qabilazeos é pensamentos podeu mais o deseio de boar qe tiña be o qariño de Mingas; ademais os qonsellos do qura qe bía en él un rapaz de prebeito e as qousas qe dos gran-

des pobos lía nos prozosos é nos libros arromataron de fazelo dispoñer pra ó biaxe.

De qalqer modo, qomo el dizía qando se qer ben, qerse en todas as partes do mundo, é o mesmo abía de qerela alí qe na bila.

¡Qanto se aqiboqaba! ¡Qomo abían de bariarlle as intenzeós!

Chegou, por último e remate o día aquel tan temido, ¡nunca el chegara! é o despedimento, os xuramentos, as qousas qe se dixeron, os choros qe oubo, é o qe un é outro se prometeron non e pra dito nin e posibre que poida aquí poñelas á pruma.

O mundo e moi galopin é tontea á xente pra facer de ela ó qe qere é así embobou á o qoitado de Brás qe en qanto puxo os pes na cibdá, é qando bíu tal fato de qousas qe el nunqa imaxinara olbidouse á o pirmeiro é renegou mais tarde da aldea, fora ó ben de Dios qe tiña, qurrunchu aquel, no que non podía bibir mais qe xente ñorante pois el xa era un señorito moi espabilado, ¡qomo qe era qriado de un-a das casas mais ricas!

Mingiñas xa non era mais que un-a iluseón pasada.

Ela toda chea de dolor esperou un e outro día notizeas de aquel qe todo lle lebaba, mais á ponbiña esperou astra que desesperada qonprende que o landan esqenziase de ela tal bez pra senpre.

O seu sufrimento foi moito mentras qreeu poiderant ter malas qonsequezas as louquras que tubera qo aquel á quen tanto quería é polo qe asperaba, qonsolándose un pouco qando bía non sería sabida a sua disgrazia.

Nunqa podía saqar ó pensamento de el e matábase por querer adiviñar ó que faría pra non acordarse de ela, pro moi lexos estaba de supoñer á berdade.

Bras qasárase qon un-a de esas qe non son naide pro qe saben esqriqarse e qe teñen no fol moito beneno

e qollendo qon á maldade a os qe pillan orgulleo qomo á o burriño de Bras fanlles baixar á testa.

Mingas era iñorante de tanta felezidade é tendo fe en Dios, asperaba, doente sí, pro asperaba, é pra que naide soupera os seus pesares, ademostrabase alegríña en todos os sitios: mais chegando á noite qansadiña de tanto disimular os seus desgustos, choraba e choraba é sospiraba sin tregoa.

Pepe dos Toxos teso no seu deseio, non deixaba de mau oqaseón pra qoller á eito á Mingas, pro ela non facía mentras de él, qousa qo tiña sin sonbra e qo qe se daba á todos os diaños do inferno.

Qada día qon mais rabia deseíaba dar á proba da sua puxanza qonsegingindo de ela qalqer qousa; pro todas as suas iluseos qedaban sin oxeto pois qanto mais fortes eran as metidas mais forte facía ela á defensa.

Disposto ó dos Toxos á todo, un-a noite saltou á parede da chouza de Mingas qon intenzeós de fazer inda qe fora á forza un-a barbaridade. Qando iba á meterse no baixo reparou qe ela alqontrábase sentada nun qarro qos ollos fixos nas estrelas, qomo qixera falarlles das suas penas.

Achegóuselle e esqomenzou á fallerlle do moito qariño qe lle tiña é dos bos deseios qe lle gardaba, qon outras mais faladurias ditas qon labia pro sin sair do sitio qe deberan pra qe se tuberan por berdadeiras.

Pro ela, dempois de sopriqarlle se marchara, pois non botaba de menos as intenzeos ruis qe aqel lebaba, quixo fuxir, xa qe el non facía mentras de sairse.

En qanto beu el tal azión enzendeuselle á sangue é agarrouna qerendo zeibala no chan, pro non poido logralo, pois á moza aposta qomo era é dandolle forzas ó deseio de sair de aqela noba disgrazia qe ó demo lle apartaba outra bez, parezéndose á dibina Madalena, dempois

de que se purificou, doulle un tunbo tirando qon el. é botando man á un fungeiro arreoulle, á uso de boí, un pau na testa, que lle fixo qedar sin agordo abrindolle un bon boquete en ela.

Non se lle esqenzeron polo feito os bos sentimentos que qobixaba no peito, é qollendo á o ferido puxo fora á o fresco ben postifio é dempois de linparlle á qara da sangue qorreu á meterse na qasa.

Toda á aldea soupo ó aqontezido; el estibo na qama algús días e en ese tenpo pensou no que abía feito é xurou desfazer aqela falta qontando ó qaso é tomando á defenza de Mingas qontra as murmurazeós das xentes qatibas. Qonprende que non era qen na aldea sopoñían e mais lle qonpriu qando Mingas lle qontou, dempois de fazerse polo pasado moi amigos, todos os seus sofrementos.

Pepe tiña bo qurazeon é fixo os posibres por qon-solala debilbéndolle á reputazeon que lle abia saqado e que el non pougo prestara seu asentimento.

De aqel día en diante foi Mingas moi aprezeada dos seus beziños é non sei si chegou á qasarse qon ó dos Toxos, inda penso poidera ser posibre que asi suzedera.

J. BELTRÁN.

A RAPOSA E O PATO

FÁBULA

N'unha mañan de xiada,
 caída cal fariña pol-a criba
 unha raposa eibada
 maina por un petouto se subia;
 trai'a lingua fora,
 pol-o cansada que d'o monte viña
 de correr hor'e hora
 sin atopar paxaro nin galiña:
 o seu buche valeiro
 a voces destempradas lle pedia
 por carne de carneiro,
 de corbo, ou de morceg'ou d'ave fría;
 mais éla, o disimulo
 facendo, contra si, d'a sua carpanta
 siguiu e d'un parrulo
 a vos seca sonulle n-a garganta.

—¡Carape, que bon eres!—
 dixo o paso que d'auga enchi'a boca,—
 non te vin, mais si caeres
 d'os deños si non teñ'unha vicoca.

A non cativa fame
 aconselloull'axiña
 curar d'o seu estómago
 ánsias devoradoras que se tiña:
 pro a rapos' arteira

triste lambeu os remos
 e d'un toxal a veira
 pra seu sayo falou: «filosofemos».
 C-o fuciño metid' entrambas mans
 deitada discurría
 como diabros faría
 si por alí salían algus cans:
 xa un minuto pasado,
 dou un suspiro e recachou de rabo,
 faland'así entre dentes:
 «din todol-os cobardes, son prudentes.»

Púxose, mal que poido
 dereitiña d'as patas, cal de moza
 y-a pasiño moy miudo
 andivo carran, carran, hastr'a poza
 dond'o pato brincaba,
 o paso que entr'a lama espatuxaba.

Xa d'o pantano á veira
 sintiu qu'o corazón lle rebulía,
 por que d'entr'a xunqueira
 o pruvial navegante percibía;
 —eres meu é meu,—dixo
 tembrando c-a emoción que lle causaba
 ó pensar que de fixo
 drento d'unha hora de pato se fartaba:
 por eso lambi'os dentes
 xa pol-a pedra negros é raídos
 ofrecendo presentes
 ós santiños por ela preferidos.

A fé, que nunc'olvida
 que ten d'os milagreiros relembianza

puxoll'a y-alma enchida,
 (jogalá que tamen ll'encher'a panza!)
 e c-os ollos cerrados
 facendo forz'atrás, n-a rabadela
 dous pasos arredados
 d'o parrulo, brincou n-a poz'aquela;
 o lavanc' asustado
 ó ver aquel demonio pol-o aire
 meteuse de contado
 n-o medio d'as auguiñas con donaire;
 e foi de tal maneira
 que cando n-a boc'á zorra x'ó facía
 viu qu'estaba valeira
 de carne, pero chéa d'auga fría.

Cuspiu un xuramento
 ó verse de tal sorte tan bulrada
 e-o dobre descontento
 de ser ó pat'á ave mais pesada
 é dix'á este mansiña:

—Dispensa que coidei qu'eras galiña,
 que s'o sei, abofellas,
 se brincab'a este demo de lagúa,
 pois prefiro de ovellas,
 ou de can morto a carne, qu'esa túa.

O parrulo seguro
 sobr'un fondo de tres varas pol-o menos
 contestou:—non m'apuro
 qu'uo terte med'a ti só é de menos
 e pol-o mais ch'advirto.
 qu'esta carne contigo n-a divirto,
 —¿E pensas, butarate,

(repticoull'a raposa moy quimada)
 qu'o meu fino gasnate
 vai a tragar tal carne desprečiada?
 Si tí foras valente
 eiquí dond'hay pouc'auga t'arrimaras
 mirand'indiferente
 cal eu permanecia e-as queixadas:
 ¿Non consideras, burro,
 que hasta teño collid'as anduriñas
 e detrás d'algun curro
 as labercas que voan lixeiriñas?
 ¿Non sabes que na hestorea
 reza e nome meu por ser arteira,
 o son de cruel mamoria
 pr'os pañaros d'a carne mais moleira?
 —Vaite meu amiguiño
 sácate d'a friaxe: non dou creto;
 límpat' hoxe o fuciño
 que pr'aventurar sonche discreto:
 as aves de que falas
 ch' aseguro non saben estas muñas,
 e nas aás confiadas
 vense coller cal mosca, das arañas.

.....
 A raposa tembrando
 co-a xiada d'a poza e o coraxe
 seguía repticando
 e mal desemulaba sua carraxe.

—Vente, vente, cramaba
 que non quero deshonra tan indina,
 mañan sería escrava

d'os ditos d'unha lengoa viperina.
 E o parrulo queimado
 de tanta solfa oir xa d'a emprudente,
 berrou desesperado
 pra poñer en movemento a sua xente.
 A vella cazadora
 rillando como tol'a ferramenta,
 salíndose pra fora
 marchou aurando de vengal-afrenta.

.....

Así algúns literatos
 que ter pretenden admiradores,
 encontran tamen «patos»
 qu'as fazulas lles fan subir coores.

CARLOS POL.

*
 * *

Un valente

Estiven n'a feira
 de San Saturniño,
 henchinme de viño
 de rir é troulear;
 bailei á muiñeira,
 brinquei com'un neno
 é c'un pau pequeno
 din paus á mallar.

O baile desfix en
 rompín ó pandeiro,

y-os mozos d' Outeiro
viñéronse á mín;
do campo me fixen
eu dono enseguida
co-a moca rompida
d'os paus que lles din,

Loitei un pedazo
con us de Liñares,
tumbeinos á pares
sin nada n'as maos,
é d'un puñetazo,
c'os meus cotomelos
rompinlle os queixellos
á dous de Bardaos

A xente largouse,
e d'esta maneira
desfíxose a feira
y-eu solo quedei;
a noite acercouse
de lúa crariña
y-a Santa Mariña
direito marchei,

Co-o meu folgo todo,
que Dios en min puxo,
un gran *aturuxo*
a gorxa votou;
berrei de tal modo
de enriba d'a ponte
qu'hastra ó mesmo monte
sentín que tembrou.

A costa subindo,
seguín atruxando,
peneque e cantando

co-a moca n'a man,
y-ó ver vir bulindo
de mozos un cento
collín n'un momento
un croyo do chán.

Sin fala eles darm'e,
calados, calados,
co-os paus levantados
com' unhos ladrós;
despois de mallarme
xunt' un pasadoiro
puxéronme en coiro
aqueles bribos.

.....

Non volvo xá á feira
de San Saturniño,
nin bebo mais viño,
nin volvo á troulear;
nin bailo á muiñeira,
nin brinco cal neno,
nin co-o pau pequeno
mais volvo á mallar.

C. FERNÁNDEZ.

TIÑA RAZON

Votand'o sermón un crego
—¿Quen fixo o mundo?—berrou
y-un feligrés contestou
—debeu de ser algún cego—
E Marta facendo á cruz

e mirand'ó erexe, dixo:
—S'e cego ó qu'ó mundo fixo
¿teríamos nos á luz?

*
* *

Léndo un pródeco Xoquín
veu que n'unha aldea un sábio
ante un verme de dous pes
quedara atóneto e parvo;
e com'ó probe iñoraba
qu'os dous pes eran de largo,
volveu á lér, e dispois,
dixo con moito arruallo:
—!Xa viches unh'a gran cousa!
Vexós eu de vint'é catro.

O LOTE

—

Foi Mingas de Villalar
á levar grao á-o muiño
y-atopouse n-ó camiño
con Farruco Cantelar
qu'è medio tonto ó probiño
E di Mingas por se rir:
—¿Lévasm' ó lote rapas?
E di Farruco:—S'ó das
á un tonto sin ch'ó pedir
valente lote terás.

*
* *

Un andaluz dicía que n'a catedral de Sevilla puxé-
ras' un manumento que tiña catro millós de luces.

—¡Gran cousa!—dixo un labrego qu' escoitaba—N'a
catedral de Santiago hay un *bota fumeiro* que para en-
cendelo fan falla catro centos quintales de carbon.

—*Eche ozté quintales al bota fumero!*—dí ó andaluz.

—Pois bote vosté luces á-o manumento—contestou ó
labrego.

*
* *

A CESTA

De merenda pra unha festa
foí o crego d'un lugar
y-antoxouselle levar
á comida n'unha cesta.

O chegar á romaría
atopouse con Marcela,
que tan bonita como éla
per tod'ó lugar n'había.

E despois qu'os dous comeron
e s'encheron de brincar,
se volveron á sentar.....
Eu non sei ó que fixeron,
á custión e que deitado
e d'unhos toxos detrás
atópabas'un rapás,
que se ergueu tan anoxado,
qu'ó crego con timidez
dille:—¿Qué's leval-a cesta?
y-o mocíño lle contesta:
—Ben me chegou unh'a vez.

OS HERDEIROS COBIZOSOS

C O N T O

Un vello fixo donación de todo-los bes que tiña en favor d'unhos parentes que vivian n'a sua compañía, e soilo deixou pra dempois da sua morte sin donar, á sua habitación e mais o que habia n'ela

Os parentes dende que comenzaron a ser dones dos bés do bon do vello, dabanll'a éste mal trato, pra matalo logo a rabechas.

O probe velliño ectaba tan desconsolado que non facía mais que limpar as bágoas qu'a fio lle caian d'os seus ollos c'a carraxe.

Un veciño qu'era seu amigo, e tiña moitos cartos empetados, deulle un consello ó probe vello, consello qu' éste non votou en saco sin fondo.

Toma estas onzas d'ouro, lle dixo, e encerrate todo-los días a mesma hora na tua habitación, remexendo as moedas, e cand'os larpeiros que tes na casa che pregunten o que fás dilles que nada lles interesa, e que, gracias a Dios, si lles donache en vida os bes, inda tes un cento d'onzas na habitación que deixache pros días da tua vida e qu'ese diñeiro será pra quen a ti che pete; pois como te traten tratarás tí ós demais.

En efento, o velliño, meteuse un dia e outro dia y-a mesma hora n'a sua habitación, y estaba remexe que remexe n'as onzas.

Os lacazás dos parentes, ollaban po-lo burato da porta e lle preguntaban o que facía, y-o vello sempre respondía do xeito que lle dix'ó seu amigo.

Dempois os herdeiros, non sabían que facer pra ter contento ó velliño; y-éste devolveu as onzas ó seu amigo, deull'as grácias po-lo consello, e comeu e roeu canto quixo, hastra que morreu..... de vello.

Dinantes de morrer; chamou ós herdeiros e díxolles: «Eu morro; facerme un bo enterro; dar limosna a todo-los pobres; mandar decir catro dúcias de misas, e dempois que fagades miña última vontade, pidirll'ó Escribano a chave do caixón da miña mesa; pois alí atoparedes vo-sa felicidade, adios, adios.»

Os cobizosos dos parentes, choraron un pouco, ou fixeron que choraban; pois nadie chora millor qu'aqueles que choran por un parente con cartos.

Cempriron de contado a vontade do velliño e gastaron tres mil reas e alguns ichavos mais n'o enterro, honras e limosnas; cartos que zocharon d'unha gana com'a de sacar un ollo.

Dempois foron cab'ó Escribano (que non era manco), e lles cobrou mais de vinte pesos po-los dereitos de gardar a chave.

Cheos de fachenda foron ó cuarto do defunto, abriron o caixón da mesa, e parbaron ó ver que non había mais nada que unha mazaroca de pau de toxo con un papel que tiña esquirto en letras moi grosas:

O que deixa o que ten
antes que morre,
con esta moca
lle casquen nove.

O POLVO

O velliño Xan d' Outeiro.
 fungaba de noit'e dia
 y-a muller que non quería
 escondeull'o tabaqueiro;
 él pideullo de pirmeiro
 pro vendo que non ll'o deu
 botoull'a s maus, e cayeu
 dicindo— Non me revolvo...
 ¡Déixame botar un polvo
 pol-a nai que te pareu!

O MATUTE

Farruquiño d'os Encrobos
 un bon lotiño de hovos
 de matute ib' á pasar,
 que lle quería donar
 ó seu parente Xan Cobos.

Y-ó fielato chegando
 colléronll'o contrabando:
 e Farruco d'os Encrobos
 volveu a casa chorando
 porque se quedou sin hovos.

A VOY COXO...

O probe de Xan Canteira,
 non topando que faguer
 e non tendo que comer,
 foi certo día á unh'a feira.

Y-andando á paso de cán
a pensar eseomenzou,
porque ó probe non topou
un xeito d'alcontrar pan

Pensou n'o roubo, mais—non
dixo para ó seu chaleco—
—porque sí roubando peço
este medio non é bon.—

D'esta maneira pensando
poido Xan chegar á feira,
e cobrindo c'a monteira
os ollos, sigueu andando.

Tod'o lugar recorreu
cheo de malencolía,
porqu'era xa o medio día,
y-o que buscaba non veu.

E cando s'iba á largar
d'a feira, como chegou,
c'un prateiro se alcontrou
que escomenzab' á xantar.

Foiso'o probe arrechegando
á tenda d'o comerceante,
quen lle dixo ó velo diante
—:Gustach'o que estás ollando?
E dicelle Xan:—Non sei
como me pode gustar
porqu'eu tan sóo con ollar
toparlle gusto non hei.—

EPIGRAMA

N'a casa d' Antona á torta
meteulle Xaquin un rato.

—¿Ell'o meteu pol-a porta?—

—Non, señor, pol-o burato.

DIONISIO C. PARDO.

Os zapatos

Un zapateiro noviño
 había uns zapatos feito
 á Maripepa Mouriño;
 y-os fixera de tal xeito,
 qu'o zapato d'o direito
 magoáballe n o maumiño

E con tono lastimeiro
 dicía:—S'o zapateiro
 n'a forma pr'unha peseta
 m'os metera!—Y-altaneiro
 dill'o pai—Per tal diñeiro
 non faltará quen ch'o meta.

Ida e volta

(CUASQUE POEMA)

I

Unha noite metéuselle n'a testa
 que debía as Amérecas marchar,
 por ver si se faguía
 rico cal outros mais.
 Y-o alborear pirmeiro, cand'o dia
 pouco á pouco empezab'a crarear.
 xa iba ó tío Fuco

cara d'a capital.
 N'o seu tardo camiñar, calquera,
 por moi topo que fora, adivirtir
 poidera ó dór fero
 que leva o probe en sí.
 Non volve os ollos, non. Porque quizaes
 si os volvera tan só unha vez,
 o tío Fuco á América
 non pisara abofé.
 Inda agora que cara ó barco marcha
 non saíbe ó probe vello que faguer,
 si fuxir ó extranxeiro,
 si a sua casa volver.
 —Un anaco de pan n-ela non falta
 y-aló... tampouco faltaráme aló;
 ós homes que traballan
 non mat'a fame, non.—
 Y-asina trata de calmal-os berros
 que no seu peito dall'o curazón
 dicíndolle «Farruco
 non vayas para aló.»
 «De cada oito que volven esgomiados
 sin salú e c'un probe capital
 ay ¡si souperas cantos
 mörren pidindo pan!
 E non ben cala ó curazón, á sua
 maxinación os ollos traille mil
 tesouros, e lle dice:
 «Os hacharás eiquí.»
 Tan só eiquí n'as miñas terras, podes
 faguerte dono de riquezas, ven,

y-Amérecas os seus brazos
 lle ofrece ¿qué faguer?
 Y-o probe tío Fuco non acaba
 d'unha vez a súa sorte decidir...
 pro cada vez s'achega
 mais ó barco q infelis.
 Non volve os ollos non. Porque quizaes
 si os volvera tan só unha vez,
 o tío Fuco á Amérecas
 non pisara abofé.
 Inda agora que cara o barco marcha
 non sabe o probe vello que faguer,
 si fuxir ó extranxeiro,
 si-a súa casa volver!...

II

Pasaron-os días,
 pasaron-os meses,
 y-o tío Farruco
 nadie ollar volveu.
 ¿A dónde fuxira?
 ¿Qué fora d'o vello,
 que tanto as rapazos
 quírian en el?
 Morrer, non morrera,
 pois si asina fora
 habians-os hosos
 ó fin, d'alcontrar....
 y-a volta d'un ano
 xa nadie n'aldea,
 falaba d'o tío
 Farruco d'Aldai.
 Un ano y-outro año

fuxeu, y-outro ano,
d'os anos pasados
ó posto ocupou;
e n'unha alborada,
n'o mes en qu'os árbres
de follas se visten
y-os campos de cór,
un probe velliño
n'un pau arrimado
moi triste camiña
de cara ó lugar,
e de pouco en pouco
seus pasos deteña,
e fire d'o vento
as ondas c'un ¡ay!

¿Non-o conocedes?
E-o tío Farruco,
aquele vello enxebre
que tanto rir
vos fixo n'as festas
c'os seus chuscos contos.
¿Verdá?... ¿N'o parece?..
¡Cal ven!... ¡Infelís!...

Y-asiña soupeuron
n'aldea s'hachaba
entr'eles ó tío
Farruco d'Aldai,
rapazas é mozos,
velliños é xóves,
correron buscalo
par'o saudar.

¡Ay! Cantas bagullas
verteu ó proviño
olland'ós d'aldea
chegar xunto d'él

y-oubir como'os mozos
e-as raparigas
as suas disgracias
quirían saber.

Y-o tío Farruco, querendo amosrarlles
o agardecemento d'o seu curazón,
limpando c'o pano as grosas bagullas
qu'a fío os seus ollos tristesiros vertían,
asina falou:

«Eu non sei como foi. Mais unha noite
soñei ¡que noite aquela!
que fuxindo de xunt'os meis amigos
y-abandonand'á aldea
onde ledó é tranquilo traballaba
ás miñas probes é cativas terras
sería moi felís. Y-aínda ó día
loitaba, por vencer d'á noite ás brétemas,
cando iba ó tío Fuco
cara d'a capital, deixando á aldea.
Tolo de min! Si ascaso
adiviñar poidera
m'agardaba n'a terra pormetida
os males qu'o meu peito hoxe laceran
¡ay! ¿houbera deixado
á paz tranquila d'adourada terra?
Pro estaba d'o Señor qu'asina fora,
qu'asina sucedera
y-asina sucedeu por miña sorte,
tan boa enantes com'agora negra...
Contarvos paso á paso á miña hestoria
é cousa lastimeira

dend'o momento qu'a disgracia miña
 levoume á pisar prayas extranxeiras,
 onde como vos dixer
 cuidei topar á pormetida terra.
 Moitismo traballar é moita fame;
 tal é-a vida n'a Amérecas
 ¡si ollárades os probes qu'alá morren
 cheos de sufrimentos é miseria!...»
 Y-as palabras quedáronlle n'a gorxa,
 é chorou recordando antigas penas,
 é choraron tamen mozos é mozas,
 é choraron tamen vellos é vellas.

Un día ó tío Fuco

—siguiú contand'as xentes d'a sua aldea—
 tan famento eu estaba
 tan cheo de miseria
 e cansado de que de porta en porta
 «non hay colocación» me repuxeran,
 que resolvin (¡ouh! Dios, cand'o recordo
 cuasque me com'a terra)
 afogarme n'o fondo d'esas mares
 qu'aló me suxetaban cal cadeas.
 Resolto iba á fãguelo,
 cando as malditas brisas estranxeiras
 trouxeron d'esta vez ós meus oídos
 algo bó qu'aliviar veu miña pena;
 trouxéronme n'as aás
 recordos de ruadas e de festas
 c'os amorosos sóes
 d'a gaitiña gallega.
 O prenuncial-ás últimas palabras

choraba tod'aldea
y-houbo algún qu'asi dixo pol-o baixo
—¡Maldita seas maldizoada terra!!...

E. PARDO.

D. EDUARDO VINCENTI REGUERA

Si estouveramos en tempos de castelos y-escudos, eu pídirlalle ó Sr. Vincenti que de mote n-o seu escudo puxera os renglos seguintes:

«*Pr'ó talento n-hay obstaculos*». Dende a dura banquetta d'unha estacion telegrafica hastr'a regalada poltrona d'unha Direucion xeneral, non tivo o Sr. Vincenti tropezo algun, todo foi dereito, dereito. E aínda sabe Dios onde chegará. E xoven, ten talento...

E sobre todo, tras sí ten as simpatias; o cariño de canto-le tratan ou concen.

O rivés d'outros que todos conocemos, ó Sr. Vincenti non-é d'os deputados por que sí, sinon d'os que traballan noite é dia sin descanso po-lo pobo c'ó elixeu.

E non solo pol-os pobos sinon tamen pol-as presonas.

O seu caracter está pintado por él mesmo admirablemente n'unha reunion que houbo n-o Treatro de Pontevedra non fai moitos anos, mandando os conservadores.

Frente á candidatura d'o Sr. Vincenti poñian a ministerial d'o Sr. Fernandez Villaverde, y-o Sr. Vincenti reuniu seus amigos—todo o pobo—no Teatro pra rogarlles que... ¡votasen ó Sr. Villaverde por que él estaba n-a oposición e c'a súa eleución nada aproveitarían!...

Tal descurso valeulle que hastra os enfermos deixaren á cama pra darlle o voto.

EPIGRAMAS

Os tombos quixo Sabela
 andar con Antón Pomer,
 e que n'había vencer
 dixolle á él o pai d'ela.

Fartos de tanto loitar,
 dixo encabuxado Antón:
 —Anque teu pai di que non
 xuro que t'hey de tirar—

O carreteiro Xaspar
 tiña unha moeda falsa
 é n'a taberna de Balsa
 por boa pensouna dar.

Reparando qu'a muller
 lla devolveu con presteza
 dixo sin s'estremecer;
 —Sempre trayo á mesma peza
 e non ll'a podo meter.—

DIONISIO C. PARDO.

Sospiros (1)

Pintadas volvoretas,
 que n'os froridos campos
 e máxicos verxeles
 andades rebrinbando
 por sobr'as puras rosas
 os seus córes furtando,
 paraivos y-escoitade un momentíño

(1) Adicado á T. da N. residente n'a República Arxentina.

paraivos, paraivos.

Alegres paxariños,
que n'ó infinito espaceo,
por riba d'a ramaxe
d'os árbores e d'os matos
sin folgo espaxexedes
ós vosos dóces cantos,

paraivos y-escoitade un momentíño
paraivos, paraivos.

Auguiñas romorosas
d'o rio prateado,
que por entre espadanas
choutando que choutando
sin trégoles nin folgo
vos vades alexando,

paraivos y-escoitade un momentíño
paraivos, paraivos.

E todol-os feitizos,
é todol-os encantos,
é todol-os praceres,
d'os montes é d'os matos,
d'os soutos, das campías,
d'os rios é regatos;

paraivos y-escoitade un momentíño
paraivos, paraivos.

II

¿Estades todos xuntos
quediños e calados?...

Pois escoitade agora,

oidém'un anaco:

n'as vosas harmunías

y-os vosos dóces cantos,

levai recordos meus á Tomasiño

levaillos, levaillos.

Xa que unha mala fada
me fixo tan coitado
que pra moi lonxe, lonxe,
leváronmo furtado,
que seipa que lle quero,
e vos n'os vosos cantos
levai recordos meus á Tomasiño
levaillos, levaillos.

Dicídelle que choro
tan sóo n'el pensando,
porque quería velo
de cote n'o meu lado;
pro visto que non podo,
n'os vosos dóces cantos
levai recordos meus á Tomasiño
levaillos, levaillos.

Agora, sin paraxe
sin folgo, de contado,
sin trégolas, fuxide,
correde com'un rayo,
que louco vos espera,
que tolo está agardando
os meus recordos ¡probe Tomasiño!
levaillos, levaillos.

D. Ramón Bernárdez González

Abade da M. I. Colegiata da Cruña

N-a hestoria d'a Cruña sempre haberá media dúcia de follas pr'a *Xunta de Defensa*.

Y-o falar da *Xunta* ¿quen s'esquence d'o *Abade*?

El foi quen n-aqueles dias de tristes lembranzas, n-os que un pobo honrado e sofrido protestaba d'as inxusticias d'os d'arriba, levou a ese pobo pol-os camiños d'a sensatez, soparando d'a resistencia enérxica canto poideira ser ridícula terquedá ou fachendoso antusiasmo de cabaliteiros.

Pr'as indinaciós d'o pobo tiña tamen o *Abade* parolas de indinación n'os seus discursos; pro a sua indinación era diferente d'a que arrebatava ós que o escoitaban; era asina como a queixa de quen espera n-a Suprema Xusticia d' un Dios o castigo d'as falcatruas miserabres d'os homes.

Enérxico, pro sin arrebatos, co-a mesma voz y-o mesmo sembrante sempre, as suas parolas foron n-aqueles dias n-os que o entusiasmo malgastábase, as pingas d'auga que sin apagal-o fogo, facían mais posibre aquela

atmósfera que queimaba as veas e rompía o corazón en anacos á forza de batilo contr'as tabras d'oe peito.

Hoxe o Abade volveu as suas oraciós y-es seus estudos.

Pr' o pobo agardecido non esquece o seu nome.

Nin deixa de quitá-la pucha con rispato cando o atopa pol-as ruas.

O home de cencia volveu o retiro; o home de relixióu volveu á Irexa; pro o home de entusiasmos, de corazón e de goberno, vivirá sempre entr'as mais queridas lembranzas d'un pobo.

- Xan! ¿fuch'a mallal'o trigo?
 —Non.
 —Pois Máripepa xa está pe d'o palleiro d'o tio Ventura.
 —¿Y-éla que diaño fai?
 —Si n'estou atrabucado, queda esfollando n'o millo.
 —¡Qué condenada! Y-eso que lle dixen que conviña tel-o grao coberto.

OS HOVOS

Mandoull' ó fillo levar
 pol-a Pascoa, Xorxe Prego,
 os hovos que ll'hay que dar
 pr'a grórea poder ganar
 todol-os anos á-o crego.

Y-estando á porta pechada
 ó neno petou.

—¿Quen vai?—

lle di de dentro á criada

—Son eu!

—¿E que trás?

—Pois, nada,

traig'os hovos d'o meu pai.

*
 * *

Un labrego estaba tan cheo de loitar c'os curiales,
 que xa desconfiaba hastra d'a sua sombra.

Nunh'a ocasión fois'aconsultar c'un Letrado, que nada lle quixo cobrar pol-os honorarios.

—Moitar gracias, señor—dix'o labrego—pro fágame ó favor de dar ó recibíño per si ten outro acordo.

Xan Cativo que non tiña
nin unha soila peseta
fixoll'os puntos á Xuana
y-o fin casouse có ela.

Pr'os veciños qu'o souberon
non lle daban folgo á léngua
marmulando d'a rapaza
e d'o mociño que leva.

Y-o pai, que seica quería
ceibalo d'a casa apresada,
dicía:—Non vos matedes,
«boi pequeno en cornos medra.»

A noiva do forneiro

—
CONTO

Mingos Mingucho
o d'a Meirama,
tutor fixérono
d'unha rapaza,
que mesmo xenio
d'avos mirala.
E unha neníña
moy axeitada,
d'escuros ollos,
d'os dentes branca,
louros cabelos,
beizos de grana,
e co-as meixelas
moi sonrosadas.
Xa de noviña
escomenzaba
a ser dos homes

moi cobizada.
Ten quince anos,
Carmen se chama;
chor'á probiñá
esconsolada,
por que pertende
Mingos casala
c'un estafermo
que veu d'Habana
con moitas onzas
qu'aló ganara;
y-ela non quere
darll'unha fala
por que fai tempo
qu'amor xurara
a Xoquiniño,
que traballaba
como forneiro
preto d'a casa,
y-era garrido
de boa pranta,
y-o que nas festas
millor bailaba.

—S'ese babeco
ten moita prata,
eu non-a quero
non me da a gana--
(dice Carmela
moi anoxada);
y-o señor Mingos
que quer casala
porque co-a boda
cartos apaña,
a todas horas

lle michicaba
 c'un casamento
 que nono daba;
 hastra qu' un día
 fuxe a coitada
 a tola presa,
 con Xoquín fala,
 y-éste, sabendo
 to'ó que pisa,
 pilla unh'a moça,
 vai ond' e staba
 o americano

je deulle tantas
 que puña medo
 verll' as espaldas!

Logo Carmela
 será casada
 con Xoquiniño
 o que traballa
 como forneiro
 preto d'a casa,
 y-aunque n'é rica,
 non lle fai falla...
 ¡come pan quente
 cando ten gana!!

O niño

Foi ós niños Xan Bragás
 con Rosiña á de Trasmonte,
 é nos pinares do monte
 pillo' un de paspallás
 á nena, non ó rapás.

El pideullo con cariño,
 éla non ll'o quixo dar,
 quixollo entonces furtar
 dicindo:—¿Non dal-o niño?
 pois á forza cho-hei pillar

DIONISIO C. PARDO.

O páxaro d'a morte

*Canta moucho, canta, canta,
 Canta páxaro d'a morte,
 Que anque causas pena tanta
 Eu á tí non che dou sorte
 Y-o teu cantar non m' espanta.*
 Enriba do meu teliado
 Léval-a noite cantando:
 ¿Porque non vas á outro lado?
 ¿Ou ves quizáis agoirando
 O mal que teño soñado?
 ¿Queres que sempre eu escoite
 O teu layar delorido
 E que de día é de noite
 O teña sempre n'o oído
 Pra que ó curazon s' enloite?
 Ointe des-que nacín
 De cote alá n'o penedo,
 Nunca creto á contos dín
 E nunca che tiven medo
 Nin en soños eu creín.
*Canta moucho, canta, canta,
 Canta páxaro d'a morte
 Que anque causas pena tanta*

*Eu á ti non che dou sorte
Y-o teu cantar non m' espanta.*

C. FERNANDEZ.

Ben dito

Tres cregos de romería
s'atopaban certo día
cando ven un rapás diante
que con tono sopricante
unha limosna pidía
—Dí cal d'os tres é millor
e dámosche de comer—
dixolle un crego.

—¡Señor!—

dill'o probe—¿Quen millor
que vostedes ó ha saber?—
—Pois logo vaite con Dios
—¿Non me dan un bocadiño?
—Non, que che vai facer tos;
di cal e millor, é nos
dámosche pan, carne é viño.
Pro logo, é si qués comer
xa nos podes ir ollando.
—Pro señor... ¿eu qu'hei facer?—
dix'o probe—en tan ruín gando
¡hay tan pouco qu'escoller!

OS FANTASMAS

(CONTO)

I

Preto d'a cibdá de Compostela, y-entre unhos terreos labrados, érguese un monte conecido c'o nome d'o Pico-sagro.

Sigun as tradicios d'os vellos, cando os mouros se quixeron faguer donos de Santiago, dendes á cúspede d'o monte loitaban os nosos, podendo c'a ventaxa que tiñan qu' aqueles non poideran entrar n'a cibdá dempois de perder n'a refrega non sei cantos miles de homes.

Os mouros encabuxados c'a perda e non atopando un xeito millor pra se vingar de todo y-ó mesmo tempo poder faguerse donos de Santiago, dín, que mandaron unñ'os fantasmas pra que, sementando ó terror n'as almas de todo-lós veciños non poideran subir a-o monte, porque asina éralles mais fácele ganál-a loita anque fora con mais homes d'os que dan as terras africanas.

Eles tiñan á cousa ben disposta, pro Santiago que non deixou de conocer á trampa que lle querían faguer, dispúxos'á matar mouros y-o fixo con tan pouca sorte que x'os fantasmas se habían aprobeado d'o monte cando el se desfixo d'a invasion sarracena,

Desd' enton, os que vivían acarón d'o Pico-sagro tiveronlle tanto medo que ninguén poido chegar á unha coba que n'el hay e que dín era dond' as fantasmas s' escondían pra faguer d'as suas.

En efeuto n'o alto d'o monte hay unha coba qu' inda naide poido saber acertadamente quen foi á persoa qu'a fixo.

Unhos dín qu'os mouros son os autores d'a obra, outros dín que Santiago pra se cochar d'os mouros ha fixera; os mais erexes dín que nasceu c'o monte y-en resúme que ninguén sabe acertadamente á quen se lle debe á coba d'o Pico-sagro.

II

Aló pol-o 17 ano de grácia vivía acarón d' aquel lugar ó tio Xan de Medos.

Este labrego que cuasquez contaba cincuenta anos, estivera sirvind'ó Rey oito, como enton era costume, e como recordaba moi bos tempos e sabía moitas cousas, era ó mais visitado por todol-os veciños d'o lugar, pra que lles contara un conto d'esas que tanto gusta oílos por sabelos, coma poñen mello dempois de sabidos.

N'unha d'istas longas noites de Inverno en qu'hay tempo pra todo'y-os corpos n'acougan n'o leito, foron alguhoz veciños á casa do velliño pra se adivertir un pouco.

Dempois de contarlles alguhoz contos de meigas é demos, saliu á conta ó monte d'o Pico-sagro.

—Ninguén—lucía ó tio Xan—s'atreveu á chegar ó pe d'a coba que non pagara c'a vida ó seu atrevimento, porqu'os fantasmas alucinan co ouro ás almas iñorantes y-o que teña ó valor de chegar ond'a coba mostranll'e unha cantra chea d'onzas pra faguerse donos d'o coitado qu'a elas se chegue.

—¿Dí vosté que lle insinan unha cantra chea d'o n

zas?—dixo Martiño qu'escoitaba sentado n'un tallo xunt'a lareira.

—Si; pirmeiro amostranll'os cartos pra poder alucinar á-os que cegos pol-o ouro pagan c'a vida ó afán de ter diñeiro.

—Pois logo—añadeu Martiño—hay qu'ir pol-as onzas.

—¡Vai d'ahí vai!—dixo a tía Farruca que non iñoraba que Martiño era ó mais erexe d'o lugar.

—Xúroll'á casta dos nabos...

—Acouga mociño—repux'o tío Xan—acouga y-escóitame duas palabriñas, que son mais vello que tí e pol-o mesmo teño que saber mais tamén. Vouch'a dar un consello pra qu'o teñas en conta pol-o que poida socederche. Non coides que por ser xóve as ter mais forzas qu'os fantasmas.

Eiquí chegou d'unha vez un feireante que tamén coidaba coma tí, que por ter forzas podería c'os diaños, e sin lle dar creto ós consellos que lle diron algunhos, foi ó pe d'o monte; pro ainda hoxe s'espera pol-a volta, pois cando chegou á-coba saliull'un mouro negro qu'estaba de centinela e collend'o coma quen colle un paxáro guindouno pra dentro con tanta forza qu'o barulle que fixo cando dou c'as onzas sintímolo nós.

—¡Malpocadiño—dician as mulleres chorando coma si tiveran algun dór de moas.

—Pois eu—dixo Martiño póndose dereito—non fun xa ó monte porque iñoraba que houbera cartos pro agora que'o sei, hei d'ir anque teña que faguer o que teña.

—¿Vedes?—repux'o tío Xan—as maldizoadas onzas. —Vai por elas, non coides qu'o que che dixeran toi pra que non foras. Eu coma vello dinch'un consello, agora ti fai ó que queiras.

—Ir po-las onzas tío Xan—añadeu Martiño farto de satisfacción.—Mañan si Dios quer pñom'en camiño

pra pillar unha fortuna qu'e lástema qu'esté cochada n'a coba d'o Pico, é xuíroll'á vostede qu'ei d'ir de noite y-ou me fago dono d'os cartos ou ben dou c'o corpo do feireante pra que á min me sintan coma ó sintiron á él.

—'Ave María Purisma!—dix'o tío Xan fágendo á sinal d'a cruz.

—Arrenégote—dicián atrás dándoll'a figa.

—¡San Silvestre!—añadian outros.

E todol os presentes escomulgaron ó probe Martiño, que sintindo n'as suas meixeles ó fogo d'o cór d'a vergonza, saíu d'aquela casa como alma que leva ó demo

III.

Ainda tan sóo ó refrexo d'aurora alomeaba n'o ceo, cando os veciños d'o lugar escomenzaban á sair d'os leitos pra non lle dar folgo á léngua nin cansarse de faguer crucec pra escomulgal-á maldizoada idea que Martiño tiña de chegar á coba d'o monte.

Os consellos que lle deron, non son pra contados; pro nin as bagullas d'a sua nai nin as agarimosas súprecas qu'o seu pai lle fixo, nin os desinganos qu'o señor abade lle dou, nin nada, foron abondo pra lle sacar d'os miolos d'a cabeza aquela idea.

Canto mais a noite viña, mais contento íba pódose Martiño por querer saír d'a duda aquela qu'o tiña enca-
buxado.

Namentras n'o lugar tan sóo se falaba d'as moitas disgracias qu'o diaño d'o monte houbera causado, é cada un faguías'a idea mais mala que faguerse pode...

O fin chegou á hora de que Martiño cumprira á sua palabra, é mentras ó seus parentes choraban coma nenos y-os veciños arrenegaban os enemigos pra que non lle pasara nada malo ó mociño, íste c'a carabina ó lombo y-un farol n'a man dirixiase coma dixera ó monte d'o Pico-sagro.

Auqu'o conte non di nada d'o que sintia o rapás camiño quizais d'a morte, e de sopoñer que levara algun medo auque mais non fora pol-os contos que d'o monte se dixeran; pro aquel'ánsea d'os cartos parece que lle daba ánemos pra seguir subind'o monte.

Asina coma chegou inda non á metade d'o camiño sinteuse canso, e pousand'o farol n'o chan achantouse n'un croyo y-ollou á carabina pra ver si s'atopaba en condicións de usala pra caso que tivera que faguer fogo contr'algun fantasma ou mouro

Entramentras todol-os veciños d'o lugar istaban ácaron d'o Pico ollando por si algun demo saía d'a coba pra esganar ó probe mociño, quen collendo novas forzas puxos'en pé, pillou o farol e siguiu camiñando algun tempo pensando n'as onzas y-atruxando pra ceibal-o medo, cando viña á sua maxinación á idea de qu'algun mouro poidera co il y-o botara n'a coba.

Ainda lle faltaba un bó anaco de camiño cando sintiu un berro dado por todol-os veciños d'o seu lugar o ver sair d'a cúspede do Pico unh'a cousa branca.

—¡Velo alí!— Isto foi o qu'o probe mociño sintiu sin poder darse conta d'o que tiña que ollar, pro non tardou en ver unh'a cousa branca somellante á un home coberto c'unha sáboa, é que baixaba pol-o monte brincando como unh'a pega.

Martiño que n'o escomenzo sintira en tod'o seu corpo un trembor coma si lle crabaran un coitelo n'o peito, deixou ó farol e botandoll'a man á carabina foise chegando con moita calma, hastra que tivo á *compaña* á xeito.

Quixo darll'o alto pre á lengoa non lle deixou falar causa algunha por algun tempo y-o probe Martiño non sabia que faguer pois nin pra fuxir tiña pernas...

O fin, e vendo com'o diaño d'o fantasma treuleaba coma d'alegria poido decirlle.

—Arrehégate ou guindote d'un tiro.....

• • • • •
• • • • •
Iñórase si fuxeu ou non, pro sábese de certo que
dend'enton á casa d'o tío Xan non e tan visitada pol-os
veciños porqu'e ó mais rico d'o lugar, e dispois conociase
c'o nome d' *O tío Xan o fantasma*.

¿E sería? ⁽¹⁾

Fois'a confesar Farruco
 C'un abade de Marrozos,
 E dempois de moit'aquela
 Díxolle medio choroso,
 Rascando c'a mau direita
 Un pescozaso de porco:
 ¡Ay, padre! ¿el será pecado
 De qu'eu seya medeo tonto?
 —Pecado non, soasmente
 Que tés unh'a gang'ó lombo.
 ¿E por qué perguntas eso?
 —Verá vosté: vay-ó conto.
 Vosté sabe que meu pai
 Ten cabo d'o tio Freitoso
 Unha leira que dá xenio
 Porque da nabos moi gordos;
 Pois ben, eu levoll'os nabos
 Pr'a de meu pai

—¡E un roubo!

—Pro son es feixes pequenos....
 —N'importa, e pecado todo.
 —Será, si señor, pr'ó caso....
 Mais como son *médeo tonto*....
 —Serás, pero mañan mesmo
 Levas á-ó d'o tio Freitoso
 O's nabos que ten n'a leira
 Teu pai....

—¡Ay, eso un cornol

Pois d'ese xeito dirían:
 Farruco e *tonto de todo*.

FERNANDO G. ACUÑA.

(1) Sobr'un *conto* que se conta n'as fiadas e tascas d'as Mariñas.

Don José María Riguera Montero

Xa de neno, demostrou o señor Riguera Montero o moite que vale.

Nove anos estudiou no Seminario conciliar de Mondoñedo, chegando hastr'o terceiro da facultade mayor de Teoloxía, merecendo sempr'á cobizada nota de *Meritissimus*.

Mais non atopandose con vocacion pra seguirl-a carreira comenzada, deixou con pena o Seminario y-a sua adoumada Galicia, emigrando pra lexanas terras.

Chegou o señor Riguera a Montevideo, e grácias ó seu talento e autividá, tardou pouco tempo en ser unh'a das personas mais importantes entr'os moitos españoles que forman a colonea da República Oriental.

N'aquela cibdá fundou un Estituto superior de segunda enseñanza, qu'hoxe está no *Liceo Montevideano*.

Como Catedratico de latin expricou n'algus colexios particulares e na mesma Universidade, facendo tamen un estúdio compreto da nosa lingua nacional y-escrabin-

do un libro nomeado *Vindicación de la gramática castellana*; pois n'aquela República había alguns que desfiguraban de mala maneira o castellano.

O libro dito, qu'é unh'a verdadeira xoya literarea, valeull'ó señor Riguera o ter á satisfacion de se'ren nomeado Censor d' Academea Española d' Uruguay.

Depois de seis anos d'estúdio na facultade de Dereito e Cencias sociás da Universidade de Montevideo, presentouse o antigo *seminarista* ó esamen de grado de Doutor, disertando sobr'ó dereito de sucesion, e refutando con razonamentos vigorosos, as opiniós dos que negan o dereito de testar y-as dos que defenden a libertade do testador, sostendo a teoria hoxe, estabrecida, que reconece o dereito de dispoñer *mortis causae*, co-as limitaciós e restriciós conecidas en Dereito qu'o nome de sistema de lexítimas.

Este discurso foi tan admirado, que lle valeu como abogado a confianza xeneral, defendendo ó pouco tempo un asunto d'un intrés de mais de 500.000 pesos, en que litigab'á xurisdición civil y-a comercial. Vitorios'á parte que defendia o Señor Riguera, a fama d'este foi crecendo d'e dia en dia; pois tamen traballou moito com'a Letrado en causas criminales. Aínda hoxe se recorda unh'a notable defensa que fixo nun proceso moi curioso sobre tentativa de suicidio.

Non gastaba no foro tod'a sua autividá o Doutor Riguera, traballaba tamen n'a ensinanza, n'as oficinas públicas, n'a prensa e nas sociedades centífecas e de beneficencia; chegand'a ser Presidente, e dempois Asesor da primeira Asociación española de Secórrros Mútuos, sócio fundador d'a Comisión da Xunta Central Española de Beneficencia, fundador do Novo Casino Español e Secretario xeneral d'Hospital-Asilo Español; sirvind'a nosa pátreas, e send'a yalma das moitas suscriciós que se fi-

xeron n'Uruguay pra secorre-las nosas calamidades nacionais, cand'as sequias en Galicia, as inundacións d'o Segura en Múrcia, os terremotos en Andalucía etc. etc.

Tan boas virtudes non podían quedar sin prémeo y-a sociedade montevideana fix'ó Señor Riguera todo-los favores que puido, hastr'o punto d'ofrecerlle por compañeira da sua vida a fermosa Señora Doña Regina López Domínguez, querida consorte do noso respetable amigo.

Pro cando mais agasallad' estaba o ilustre gallego; cand'o fixeron Asesor da Legación e Consulado Xeneral d' España en Montevideo, tivo á desgracia d'enfermar véndose obrigado á volver á súa querida terriña en busca da saude perdida.

Dinantes de deixa-la América ó señor Riguera, renunció todo-los honores e moitos cargos que tiña; pro ningun lle foi admitido, por qu'os españoles qu'estan n'o Uruguay teñen dementes com'o nós, de que Deus non ha levar tan presto ó noso querido e respetable amigo.

Si foramos copea-los esquirtos que dirixiron ó señor Riguera Montero cando fixo renuncia d'os seus cargos y-honores, teríamos qu'encher moitas follas d'este Almanaque. Basta decir que de todo-los Centros donde pertencía, recibiu laudatorias e xustas frases.

Pra que se vexa hastr'a que punto era estimado ó noso querido paisano, traducimos as palabras do Ministro d'a nosa Nación: «Deploro—dice—a causa que lle fai pedir unh'a autorización qu'eu non debe negarlle, e que *priva por agora a Legación do valioso concurso de vosté*, pr'o millor servicio da nosa pátreá; complacendom'en esperar, conform'o meu deseyo, qu'o descanso das suas habituales, delicadas e importantes tarefas do foro, y-os aires da sua terra daranll'a saude que necesita, podendo d'este modo exercer outra vez as funcións d' Asesor d'esta Legación *qu'o celò y-acerto que ten demostrado, merecen-*

do po-lo mesmo o meu oficial e partecular reconecemento.

Non fai moito tempo nomearon ó doutor Riguera, Xefe Superior d'Adiministración civil d'o Estado, libre de gastos, é Comendador de número d'a Real Orden de Sabela a Católica po-los servicios que prestou com' Asesor d'a Legación e Consulado Xeneral d'España en Montevideo, honores que moi poucas veces se dan con tanta xusticia.

Com'ó señor Riguera non pod' estar folgando, en todo-los pobos, da probas da súa intelixencia y-autividá. Na mesma Cruña desempeñou importantes comisiós y hastr'a tivo ó seu cargo a Presidencia do tantas veces loureado *Orfeon O Eco*.

Fai algun tempo que xa tivemos ocasion d'e admirar o moito que vale como esqurtor o noso biografiado, con motivo do seu libro *Carta abierta*, libro que leímos cheos d'antusiasmo po-las gasalleiras palabras que dirixe á Galicia, que si tivera moitos fillos como o Doutor Riguera, sería o pobo mais feliz do mundo.

Inda e xoven o ilustre gallego y-a súa vida e un libro con moitas follas en branco, que temos dementes d'encher con feitos de tanta grória com'os que damos hoxe á conocer ós leutores d' este repertorio gallego.

Esquenciasenos dicir qu'ó señor don José María Riguera Montero, naceu en Orol (Viveiro).

¡Santiago e cerra España!

Canto épico ⁽¹⁾

Guerreiros vóade:
fincade as espolas
no ventre dos poldros
hastra os estoupar,
e ceiben suas ventas
regatos de escuma,
seus lombos suores,
seus cascos zis-zás.

Aló, nos curutos,
nos desfiadeiros,
no val e nas veigas
están á montós,
os mouros que coidan
correr ós cristianos
supondoós, ¡cobardes!,
de istinto treidor.

Chegade e decirilles
que a fe fai milagres,
que o peito respira
de Cristo o sostén,
que o fillo da Soevia
se loita e non vence,
nas veas ten sangue
e á patrea lla ofrez.

As lanzas e ás gumias
con que eles defenden
da sua conquista
o dreito mais vil,
opóñanse o escudo,
o herculio mandobre,
a atroz catapulta,
o ariete de eiquí.

E cando revoltos
os brazos lazados,
dos rostros o alento
se chegue á juntar,
facede das bocas
teazas que apresen,
dos pés maza e crava,
e dardos das maus.

O polvo dos campos
nos aires se espalle
formando unha nube
que cegue hastra o sol,
e envoltas na névoa
matade, feride,
mordede, estrozade
con rábea e furor.

No espazo resóe
o béleco atruxo,
dos celtas herdado
da vitoria augur,
e luza a bandeira
ó cabo da lanza
sobre a médea lua

o sino da cruz.

—
¡Valentes calaicos
de ardentes entranas
de nervos de aceiro
de fortes cadrís;
correde e pujantes
domeade os enfieles
baixándolle as testas.
co o jugo servil!

—
Ja síntese o ruído
do arreo guerreante;
no centro da torre
framea o pendon...
¡radiante, galegos,
carrage indomable,
se o demo é co os mouros
con vosco está Dios...!

—
E cando tornados
á terra de novo
despóis da batalla
os triunfos ganar,
eiquí toparedes
patrizos que gaben,
mulleres que queiran,
filliños e pais.

—
En vindo gloriosos
espello seredes
no que miraráse
a prole que ven
sintindo na yalma

argulo fundado
en ser descendente
de tanto procer.

—
¡Sús! ¡eih!, por Sant-Iago,
que as caixas redobran.
¡Eih! ¡sús!, por Galecia,
que chama o crarín...
entrade e vencede,
sen medo, esforzados...
¡morrer pol-a Pátrea
é á grcria rubir...!
GALO SALINAS RODRÍGUEZ.

DRAMAS DO CAMPO

OS COMPADRES

Os dous erguer onse, y-acanéandose efecto do moito viño que beberan, asoparáronse d'a apolillada mesa diant'a que estiveran duas horas largas.

Xan, ó carreteiro, mozo forzado, pequeno de corpo é faucios duras, ceibou sobr'un tallo á maldizoada baraxa e-a que s'estrevera sin sórte á probar fortuna.

Bras, ó hortelán, que non aparellaba con Xan pol-o alto y-esfamiado qui era, empetou con calma e sunrindo bulronamente, á última moeda que tiña pouco dinantes ó seu compadre é chegara as suas maus pol-o azar do xogo.

—¡Mala sorte, compadre!—Dixolle pasand'o mesmo tempo á mau pol-o lombo.

Arredous'o outro de súpeto e refunfuñando pol-o

baixo palabras cheas d'amenazas cuspeu á un lado á punta do cigarro qu' entr'os labros sostiña fumeante.

—Pacencia.... Phs, outra vez será—añadeu Bras con certo aquel.

Non se diron mais fala.

Recolleron d'un currencho d'o oscuro sobrado ás varas aromatas con aceiradas puntas; envolveron ó pescozo as grosas bufandas de chillós cores é tremándose n-as mesas y-as paredes pra non caer, deixaron á taberna dempois d'abel-o ganancioso satisfeito'o gasto.

O taberneiro saleu á porta acaneando á cabeza ó velos salir.

Fora facía un vento propeo do mes de Marzo que dándolles de cheo é facéndolles sentir unha sensaceon desagradable, obrigounos á botar pr'adiante os sombreiros de longas ás.

Anoitecia. O sol había trasposto x'os montes veciños, as sombras escomenzaban á envolvelo tode é xa á carreteira que car'a casa pasaba perdias' ó lexos confundindose e-a línea de hourizonte.

Alí, acaron d'a taberna, atopabas'o carro de Xan, inmovre por estar atad'a un arbre á parexa de bois; distingüindose fortemente á sua masa escura sobr'as paredes d'a casa, recién branqueada.

Adiantous'o carreteiro cantando pol-o baixo, querendo aparecer sereo, ca.niñando con paso que facía enton cuasque seguro un esforzo de vontade, é subios'o alto do carro, fincándose pra conségüilo n-os travesaños d'unha roda.

Bras c-o pau baix'o brazo, ollou a subida do compadre c'unha mirada qu'a borracheira facía estúpida, metidal-as maus n-os petos é facendo soar as moedas que n-eles gardaba.

—¡Ey! «Marelo» ¡Ey!.... berrou Xan aguilloneand'os bois.

O carro puxos'en movemento, cabezeando, y-esparexendo pol-o aire o asubío d'os eixes enxoitos pol-a falta de sebo.

Por forza tiña que seguil-o compadre ó mesmo camiño, e foise tamen, aunque un poucø asoparado.

Foron deixado atral-os longos vales de frondosa vexetaceon, os rústicos caseríos ciscados arrentes d'a carreteira, as montañas cronadas de verdes y-altos pinos que somellaban chegar ó ceo.

Todo foi desaparecendo poc'a pouco com'os cuadros panorámecos que s'ollan á traves d'un cristal.

Fixos'a noite y-apareceu á lua.

Deitado enriba d'os coiros, ó carreteiro c-os ollos entr'abertos é dificele respiraceon cuasque parecía dormir, sin medo as cabezadas do carro ó enfochancarse n'algunha d'as moitas cobas do camiño.

O compadre seguía detrás do pesado almatoste, cheo de polvo,, eslombado é dando traspés, pro sin deixar de facer soar aqueles catro cartos que ll'adeparara á sorte.

Dè cand'en cando se detiña; erguía á cabeza pra ollar cobizoso ó que facía ó viaxe de tan acongada maneira, e dempois volvía a seguir camiñando.

Dista sorte chegaron hastr'un paraxe desprobado por compreto, n-o qu'o camiño pasaba por entre

dous altos montes que limitaban ó hourizonte á amos lados, é Bras apurand'un pouco mais ó paso chegouse veira do carro.

—¡Compadre!—berrou poñend'as maus á maneira de tornavós—á verdá, pois.... que ben podía deixar que subira....

O compadre non respondeo.

—¿Subo compadre?—volveu á decil-o outro.

—Non hay sitio- contestou Xan sin se mover siquera.

Nada reprecou á isto ó hortelán, pro encabuxado pol-a réprica frunceu as cexas e tod'o seu sembrante fixo unha carantoña.

Siguiron á marcha. Por mais qu'era á noite de erara lua y-atopábas'o ceo cuasque sin unha nube, aínda non se vían as negras siluetas d'as torres e d'as casas d'a cibdá pr'onde os compadres se dirixían.

O camiño facíase interminabre pra ó qu'iba a pe qu'andaba con moito traballo, arromatadas por compreto as suas forzas que xa o viño mermara.

Iste xeito d'andar fixoll'ó cabo d,algun tempo, dando de man á certos piques d,amor propeo, berrar de novo á Xan.

—¡Cariestolas, campadre.... por favor vexa vosté de facerm'un anaco de sitio..., as pernas non queren levarme y-a verdá.....

—Non podo—dixo Xan ó mesmo que dantes.

O oír esta resposta o hortelán, fixo alto poñend'o á bon xeito á vara que levaba... pro, acougou.

—De sorte ¿que non podo subir?

—Non.

—Nin anque seya pagando.

—Non—dix'o carreteiro de modo que non daba lugar á mais perguntás.

Dentonces Bras perdeu'ó conoemento c'a carraxe, é tateando unha porca interxeución, pillou á vara, chegándose d'un brinco ond'os bois que tiraban do carro aguilloneáunos c-a forza d'un tolo.

De nada d'isto se dou conta Xan.

Os animás o sentil-o castigo, fuxiron costa abaixo bruando c'o dór.

O compadre redobrou os seus golpes y-a carreira se fixo mais é mais rápeda.

O que pasou destonces foi cousa d'un instante.

O chegal-o carro a fondonada, parouse á medias c'un sacudimento terrible, é Xan com'un corpo morto, rolando pol-os coiros, cayeu dend'o alto á terra, preto d-as rodas que pasaron xordamente por enriba d'il.

Deixou Bras d'aguilloneal-o gando e surindo feramente, incrinouse sobr'o corpo do compadre; doulle sañudamente c-o pe y-arredou logo por un camiño traveso, soando ainda n-os petos os maldizoados cartos.

Tamen ó carro sígueu o seu camiño en direución á cibda, sin que nada mais qu'o canto d-os enxoiros eixes interrumpira ó silencio d-a calada noite.

A. BARREIRO.

EPIGRAMA

Nos brazos tiña Enriqueta
 un neniño que choraba;
 Bras que por alí pasaba,
 díxolle si era da teta.

Maís éla qu'inda e moi xoven
 contestoulle sin saber:
 —non señor, qu'e da muller
 do tío Roque de Coben.

J. BELTRÁN.

*
 * *

Perguntabanll'a un da Ulla qu'iba á casarse
 c'unha moza moi garrida.

—Diga Alvarez ¿Como se fan as bodas na sua
 aldea? ¿Quen pon o pan?

—A moza.

—¿E o viño?

—O mozo.

—¿E a carne?

—On, esa vai pol-o médio.

¡¡Galicia!!

HINO

Deus fratesque Galicia.

Nobres fillos d'a pátreia gallega
 qu'estades durmindo
 tanto tempo fai.
 S'ista cántega deble á vos chega
 erguevos axiña
 y-o sono deixai.
 Non durmades enriba d'a grórea
 qu'en tempos fuxidos
 soupestes outer,
 qu'inda teñ follas brancas á hestoria
 y-esperan por vosco
 y-as tedes qu'encher.

Arriba gallegos
 qu'a patrea vos chama;
 á perdida fama
 voade á pillar,
 é sempre altaneiros
 con xenio iracundo

facer ver ó mundo
que sabés loitar.

II

¿Non ha vedes con triste lamanto
limpando n'as bágoas
que verte c'o dór?

Por que ve como fuxe n-o vento
par'ela mirando
con gran sentimento
sua honra y-honor.

—
¿Non-a vedes á probe coitada
chorando e xemendo
sin folgo se dar?

Porque triste, de verse esfamiada
se sinte morrendo
sin forzas nin nada
pra poder loitar.

—
Arriba gallegos
erguevos axiña
qu'o tempe camiña
sin folgo se dar;
y-a patrea non quere
sostel-os tiranos
nin homes villanos
no seo cochar.

III

¿Onde van os teus bravos guerreiros
que loitaron, Galicia por tí?

¿Onde van os groreosos loureiros

que mil estranxeiros
deixaron eiqui?
¿Onde van esas grandes vitorias
que correndo pol-o mundo van?
¿Ond'os feitos de xigantes grorias
s'as vosas mamorias
nin mentras lles fan?

—
Arriba gallegos
botad'os larpeiros
que tan altaneiros
vos queren furtar
os vosos dereitos,
sin qu'haya en Galicia
nin leis nin xusticia
pra vos gobernar.

*
**

Un rapaz, qu'era tolo de comenencia, saliu de Madrid sin unha soila peseta e chegou á Coruña con trinta reas no peto.

A xente quería saber como s'apañara pra ter tanto diñeiro ¿viñeche roubando?

—Non.

—Destonces, viñese pidindo.

—E logo había de vir *dando*?

*
**

—Meu pai qu'está facendo?

—Unha cunca de pau.

—E pra que?

—Pra darll'o caldo a tua abolita, que como e tan velliña anda babando todo-los cazolos.

—Pois destonces faga outra cunca pra cando vosté teña *netos*.

Custión de Dereito

Recien casado ausentouse
pra Portugal Xan Peirano
deixando c'un ciruxano
de criada á sua muller,
que moi contenta encargouse
de gobernarll'a casiña,
pois era unha mulleriña
que todo o sabía facer.

Dez anos por fora estivo
en Lisboa e mais n'o Porto
contándose xa por morto
entr'a xente do lugar,
pois nunca duas letras tivo
pra sua dona o perguiceiro,
é soilo en facer diñeiro
solia o home pensar.

Un día, n-o mes d'Outono,
apareceu Xan n-a aldea
de reló c'a sua cadea
de bon ouro do Brasil,
é xa non puido ser dono
de si, porque n'un momento
acudiron mais d'un cento
de veciños ó pe d'il.

Non faltou quen ó puxera
ó corriente alí de todo,
nin charlan que d'algun modo,
por xeringalo quizais
en prúbico lle dixera
qu'a sua probe mulleriña
do seu amo un fillo tiña
de tres anos y-algo mais.

Fora de si ó bon de home
de carraxe todo cheo,
virou os ollos ó ceo
ceibando ó sombreiro ó chan;
e maldecindo ó seu nome
d'alí cabizbaixo foise
y-ó outro día presentouse
a-a muller pol-a mañan.

Algunha cousa ocurriu
do ciruxano n-a casa,
porqu'a media hora escasa
segun n-o lugar se di,
sair á Xan se lle víu,
mais fero q'un can doente,
c'unha fendecha n-a frente
d'un pau qu'apañou alí.

Algunhos días pasados
Xan y-a muller se xuntaron

y-o ciruxano levaron
ant'o Xuzgado de pas,
donde foron celebrados
un xuicio por maltrato
y-outro logo á pouco rato
sobre entrega d'un rapás.

Por mais qu'o Xuez fixo é fixo,
valéndose de mil artes
pra ver d'avenil-as partes,
nada puido consiguír,
por que Xan qu'a muller quiso
demostrarll'ó seu cariño,
empeñouse en qu'o filliño
con sua nai habia de ir.

Entr'os puntos de dereito
que s'oiron n-o Xuzgado,
morece ser apuntado
ei qui á continuación,
ó que Xan moi satisfeito
o' ciruxano citaba
cando iste lle negaba
n'o asunto tod'á razón

*Siñor Xuez, á cousa é crara,
é ninguén d'isto me saca,
eu son dono d'unha vaca,
quen di eu, dice vosté;
e sin que naide ó esperara,
socede qu'ó millor día
á vaca ten unha cría:
¿ó becerro de quen é?»*

.....

.....

O Xuez ... razos atento
que Xan Peirano ll'espuxo

N-o auto á entrega dispuxe
do rapás que recramou;
e n-aquel mesmo momento
divtoun con gran dilixencia
n-o xuicio á sua sentencia,
qu'as partes notificou.

C. FERNÁNDEZ.

Cántegas

Rube rube miña xoya,
rube non mires pr'atrás
que t'espera Dios n'o ceo
pois quér ter un ánxel mais.

En cada un d'ises teus ollos
quixo Dios poñer un ceo,
en cada ceo unha aurora
y-en cada aurora un luceiro.

Tres cousas hay que cobizo
é non has podado pillar;
viño vello, nena nova,
é cartos para gastar.

Namorei unha criada
coidando que tiña moito;
diñeiro non atopei
per'outra cousa... tampouco.

Teñen as costureiriñas,
teñen ó que Dios lles deu,
teñen as costureiriñas,
teñen ó que ben sei eu.

N'bay cousa millor n,o mundo

que ser criado d'un crego;
s,e home, muller segura
e s'e muller, conto feito.

Quixera ser branda brisa
pra vóar hast'o teu lado
é pecharme coma en rosas
n'os teus bermelliños labeos.

Andacio

De Lamas é de Pedroso,
Pedro Val é Xan Cabana,
os dous xuntos para á Habana
determinaron marchar,
y-o despedirse chorosos
ante os respeitivos cregos,
xuraron verse antes cegos
qu'as mulleres olvidar.

Embarcaron sin tardanza
pensando n'as mulleriñas
que sin fillos é noviñas
deixaban tristes eiquí,
levand'ambos á esperanza
de facer miles sin conto
é de mandarles moi pronto
uns cartiños desd'alí.

En Cuba os dous se levaron
como negros traballando,
conseguindo ir aforrando
duas onzas é media ou tres,
que de contado xiraron
comprindo co-os seus deberes
a's probes d'as suas mulleres
o' facer ó quinto mes

Reveses é mais reveses
os infelices sofriron;
tirados alí se viron
sin atopar que facer
y-o comprir os once meses
retornaron á terraña,
alcontrando preñadiña
cada un á sua muller.

Pedro ó verse así enganado,
mesmo bravo com' un toxo,
miraba á muller con noxo
sin querer á casa ir,
hastra qu'un dia anoxado
alcontrou con Xan n'a eira
e faloulle d'a maneira
que vades agora á oir:

—Estou que mesmo rabexo,
dixo Pedro ó bon de Xan
—¿Que che pasa? ¿Que che fan?
dixolle Xan desd'enriba,
Y-o probe Pedro, tatexo,
sin poder cas'espricarse
comenzou á lastemarse
d'a sua sorte tan cativa.

Contoulle qu'a sua muller
estaba d'outro preñada,
é qu'a parroquia enterada.
s'atopaba toda xa;

é Xan pol-o convencer
 lle dixo—Vaite dispacio
 qu'o crego dice qu'e «andacio»
 tamen á miña che está.—

C. FERNÁNDEZ.

Pronto remedio

—¿E ti que tés?

—Nada home, vin onte de Madri, e n'a estación do trén, saíronme un fato de larpeiros pregoando unha chéa de fondas e hospedaxes.

—¿E tí que fixeche?

—Non darlles créto, é buscar unha; pro saléucheme tan ruín, qu' esta mañán fuxín d' ela, e non sei pra onde vaya.

—O que non sabe, fáiche com' ó que non vé. Eu te levaréi á unha casa n'a que che xuro has d' atoparte como un príncipe.

—¿E cal é esa casa?

A Maravilla

Rua Nova 19

OS CALLOS

CONTO

I

Xaquín Souto era un rapás
d'unh'as condiciós tan boas,
qu'era en tod'a súa aldea
cobizado pol-as mozas.

O certo e qu'era un mocíño
coma moí poucos ¡pardiolas!

Tiña unh'a frente serena
coma ó ceo d'unh'a aurora
y-unh'os olliños tan negros
coma grilos, com'as mouras
que solen saír n'as silveiras
pol-os valados d'as hortas,
unh'a nariz pequeniña
y-unh'a boquiña ¡que boca!
tan breve, tan pequerrecha,
que cáseque daba grórea
ver sorrír aqueles beizos
que envideaban as mapelas,
y-en resúme, era un rapás
cal ningún na aldea toda,
porque ademais de bon mezo
com'andivera na escola
y-adeprendera ás leuciós,
tiña unha esprica tan boa,
lia tan ben, qu'os veciños
íbanlle á total-as horas,
euasque c-o pucho n-a mau
com'aquel qu'á Dios lle roga,
pedindolle que lles léra
un, unh'a carta, outro, outra;
e Xaquín, sin mais fachenda

qu' aquela fachenda própea
de todo mozo enténdido,
liallel-as cartas todas.

Ademais par' o traballo
tiña cuasque tantas forzas
com' un boi, é traballaba
sin folgo total-as horas,
asi que non era estrano
que ó cobisaran as mozas;
pro Xaquín non se fixaba
nin lle importaba gran cousa
as olladas d'as mulleres
que por él estaban mortas.

Pro com' ó amor e moi tolo
e domin' ás almas todas,
fixo qu' un día Xaquín
s' atopara cou Antona,
unh' a rapaza garrida
d' unh' a d' as aldeas prúsimas,
e se namorase d' ela
e sintira esa ánsea tola
que sinten os corazós
a-o cobizar unh' a cousa
que non teñen, é que ven,
e que quereu facer própea.

Por mais qu' el n-esto d' amores
era ó mesmo que unh' a toupa,
amañouse de tal xeito
y-empregou tanta parola
que conseguen qu' a rapaza
for' ó cabo á sua moza;
y-unque todol-os veciños
cando souperon á nova
sin trégolas marmuraban
pra desvirtuar á Antona,

Xaquin non lle daba creto
 á xente marmuradora,
 porque á rapaza gustóulle
 y-era de familia boa.

Pero fuxido algún tempo,
 é vendo n-o mesmo á cousa,
 é querendo arromatar
 con to dal-as malas sonas
 qu'as ríngoas ruis ceibaban
 día é noite sobr'Antona,
 dispux' ó seu casamento
 canto mais axiña fora.

Dixoll'ó pai-y-éste foi
 bulindo ó pé d'o de Antona,
 quen non lle negou á vénia
 pra que se fixera á beda .

—Eu dareill' á miña filla
 aquilo que darlle poida
 —Y-eu tamen farei ó mesmo
 c'o meu fillo, e ben abonda
 pra que despois se gobiernen
 e vivan coma n-a grórea,
 porqu'o rapáz e espelido
 e tivo moi boa escola.

—Pois á miña anque non foi
 non ten un pelo de tonta.

—Despois él e com'un santo

—Pois éla com' unh'a xoya

—Y-él e moi traballador.

—Non, pois éla nunca folga.

—Pois Dios lles de traballiños.

Falla lles fará.

—¡Pardiolas!...

ó traballo sonll'as rentas
 d'os probes

—Pois si non fora
ó fisco qu' ó leva todo,
e que nos deixa por portas,
xuroll' á casta d' os nabos
que non hay n-a vila toda
home mais rico que min,
abofellas

—Ben, as cousas
hay que tomalas cal veñan
ben de grado, ben por forza.
—N'hay remedio

—E inda gráceas
que un teña un fillo e dispoña
d'alguns cartos pra casalo
com'á min me pasa agora.

—E certo, señor, é certo,
que mais deloroso fora
non ter nada pra lles dar,
que mais son os que non poidan
abofellas; pero nós
xa non temos esa contra
é podemol-os ver ir
coma poucos, é cal poucas.

—Eles, que se queiran ben.

—¡Querense com'a duas pombas!

—Pois logo está ó trato feito.

—Por min qu'atrás non se volva

—Destonces han de casarse
canto mais axiña poidan.

—Que se casen.

—Pois adios

—Diol-o acompañe.

—En boa hora.—

Asopararons'os pais
y-entramentras ó d' Antona

lle contaba ó que pasou,
 ó de Xaquín cuasque véa
 pra chegar axiña á casa
 á levarll'a grata nova
 ó seu fillo, que impaciente
 asperando estaba fora.

II

Era unh'a mañan. Aínda
 tan só ó refrexo d'a aurora
 alumeaba ó puro ceo
 qu' entoldab'aldea toda.
 Os paxariños parleiros,
 deixaban as verdes follas
 e voaban pol-o espacio
 cantandoll'hinos de grórea
 ó novo día, que vindo
 viña con pasō de toupa.
 Inda estaba amanescendo
 e xa n-a casa d'Antona
 estaban os seus parentes
 parola que te parola,
 discurrindo que facer
 pra que resultas'a boda
 coma ningunh'a se fixo
 d' aquel lugar á redonda.

Iles xa tiñan disposto
 un almallo, vinte polas,
 sete galos, oito dúcias
 de chourizos de clás boa,
 médeo cocho, arroz con leite,
 en seis ou sete cazolas
 moitas libras de molete,

y-un carneiro, cuyas cornas
pr' advertirse qu'o noive,
as tiña á noiva dispostas.

Pro non se deprocataron
cuáseque hastr'a última hora
d'os callos, que pra xantar
póñenos n-as bodas todas,
y-éles xa non tiñan tempo
pr' amañalos, e di Antona
—si non se comen de día
xusto e qu'a noite se coman;
ir logo á Vila por éles
porqu'os do almallo n' abundan
y-estando para cear
á tempo chegan.—

—Pois vóa
a buscalos—dix'o pai
a súa muller

—Pró escoita,
¿é ti sabes amañalos?
—Hánse compoñer de sobra.
—Pois logo, corro por éles.
—Vente axiña.

—Tenme conta.

III

Fois'a probe d'a muller
correndo com'unh'a tola
entramentras, se xuntaba
na casa á compañía toda
que habería d'ir c'os noivos
hastr'a iglesia, en onde tocan
as campás coma sinal
que se vai chagand'a hora
de qu'os noivos se arrecheguen

pra facel-a ciremonea.

A-o pouco tempo sairon
 en procesión noivo e noiva,
 seguidos pol-os padriños
 é por total-as personas
 d'a sua amistá mais íntemas
 que si non irían moitás
 y-e fácele que n-a Igresia
 non poideran entrar todas.

Si ó mozo, os mozos envidean,
 non menos lle pas'á meza;
 pois iban ambos á dous
 coma ninguen se recorda.

El vistía calzón curto,
 d-o que tremaba unh'a onza
 n-a cintura, y-ademais,
 iba de polainas novas,
 feitas de pana é de seda
 pra lle dar á média volta
 que brilaba e daba xénio
 ó verllas n-as pernas postas;
 despois levaba n-os pes
 uns zapatos d' almalloas,
 que cobrían as patelas
 d-as polainas hastr'as bolras;
 tamen levaba a monteira
 d-o trinque y-a camisola
 era de prigos pranchados
 e feita d' última moda,
 con catro betós de prata
 com'a cadea d-a mostra,
 que saindo do chaleque
 daball'ó pescozo volta,
 y-enriba de todo isto

y-algo mais que non se conta,
unh'a capa ben comprida
feita de pano d'a Costa.

A noiva o mesmo c'o noivo
iba tamen muy ben posta,
levaba un mantelo, que era
de pano de Tarazona,
con torciopelo cuberto
pol-as veiras á redonda,
un dengue feito de grana
encarnada, y-ó dar volta
pechábase c'uns corchetes
d-a figura d'unh'a concha;
un adrezo como poucas
y-unh'as cabazas cal poucas,
que lle deu ó seu padriño
coma regalo de boda;
e n-os pes, que se podían
cuasque pechar n'unh'a rosa,
uns zapatos con ribetes,
que lle regalou á sogra,
é mandou facer n-á Vila
á-un zapateiro de sona.

Ase qu'ela iba ¡tan cuca!
e dispois c'aquela cófia,
branca c'oma mesma neve....
eu fin, o noivo y-a noiva
eran á admiración
d-os mozos é mais d-as mozas,
que pra velos ir casar
saian todos ás portas.
—O fin topou con quen ir—
dician ás cobizosas.
—¡Quen me dera á min ser él!—

—¡Quen fora éla!— Y-outras cousas
 somellantes se escoitaban
 sair de toda las bocas;
 pro éla casou con Xaquín
 y-él se casou con Antona,
 e si noivos foron antes,
 esposos xa son agora.

Cando chegaron á casa
 xa tiñan á mesa posta
 n'o sobrado y-a carón
 en ringleira, vese toda
 á xentiña quo non foi
 hastr'á Igresia, por ser moita;
 e cando viron chegar
 á vente d'a ciremonea
 armouse tal gritería
 armouse tal batayola,
 que non e para contado
 porque foi gorda, moi gorda.
 E cando se viron cheos
 de facer berral-as gorxas,
 foron acougando todos
 pra escomenzal-a encherola.
 Deus' orde de que viñera
 pra mesa á comida toda;
 e mentras comen con calma
 os mozos e mais as mozas,
 parolando na cociña
 estaban os pais d' Antona.

V

—¿E tí que fás?— dixo él—
 —Os callos.

—Seica estás tola?

—Non, que ven sei o que fago,

—N'ha de ser moito.

—Pois olla:

guiso com'a fan nas vilas
por mais que sal caro

—¿Coma?

—¡Es ben burro!.. ¿Coma?.. Sendo.

—Pois eu non entendo a *cousa*.

—Cando fun mercal-os callos

que están fervendo na ola,
vin un home nunh'a praza
que dicía a xente toda:

*«para lis callos, nada hay
comi ista grasi, si toma
uni poqui si ristriğan,
madurandi in uni hora.»*

.....
.....
Non deixei arromatar
cand'oin falar tal cousa;
merquei tres caixas de grasa,
que xa están drento da ola.

A ELA

(SONETO)

Te vin por vez primeira, e n'ó meu peito
Sintín ferver sol'á ánsea de quererte;
E sin, por nada e naide, á ti esquencerte
Buscand'o téu cariño fún direito.

Loitéi c'a mala sorte de tal xéito,
Que poiden dona miña ó fin facerte;
Y- agora que de cote podo verte,
Traidora envexa quer crebal-o feito.

Mais, non, que tí eres boa é non consintes
Que naide torza ó rumbo d'as ideas
Que desd' entón n'á y-alma pra mín sintes.

Naciche pra quererme; tí ó deseas;
E como sei que ó teu amor nón mintes
Sin folgo ché diréi «bendita seás.»

* **

SEUCIÓN RECREATIVA

CHARADA NÚM. 1

D'a sua «cuarta» con «pirmeira»
 érguese á tia Facunda,
 é márchase moi enteira
 c'a «tres catro» á «tres segunda»:

Fai a vez que garda ó gando
 unha «todo» enseguidiña
 y-a noite volve cantando
 c'os vacuxos pra easiña.

ROMBO NÚM. 1.

```

      *
    * * *
  * * * * *
    * * *
      *
  
```

Sostitúanse por letras os asteris-
 cos, de sorte que hourizontal é ver-
 ticalmente se poida lér

- 1.º Vocal.
- 2.º Tempo
- 3.º Soílo.
- 4.º Apellido
- 5.º Vocal.

TRIÁNGOLO NÚM. 1.

```

*   *   *   *   *
*   *   *   *
*   *   *
*   *
*

```

Sostitúense por letras os asteriscos, de sorte que hor'zental e verticalmente se poida lér.

- 1.º Adivirtición.
- 2.º Parte do cocheo.
- 3.º Tempo de verbo.
- 4.º Nota musical.
- 5.º Vocal.

CHARADA NÚM. 2.

Tres mozas teño n'a aldea,
 unha d'elas costureira,
 «prima» «catro» nada fea,
 «tres» «catro» moi boniteira
 a outra chámase «todo»
 y-e nena moi agraciada;
 dicirvos xa mais non podo
 si non descubro á Charada.

CHARADA NÚM. 3.

Co-o calzón pol-o segunda
 todo roto me primeira;
 loitei con pena profunda
 e'unha sorte cativeira.

A forza de privaciós
 unh'a tres catro merquei
 e hoxe, gracias á Dios
 algún creto recobrei.

Como horfiño estou n'a vida
 teño pensado casarme
 e'unha todo moi garrida
 que non deixa de gustarme.

Ela terceira me ten
 é xa de palique farta
 desea qu'o vrao que ben
 nos una un segunda cuarta.

CADRADO NÚM. 1

```

  . . . .
  . . . .
  . . . .
  . . . .
  
```

Cambénse os pultos por letras,
 de maneira que poida lérse horizon-
 tal e verticalmente.

- 1.º Pobo de Galicia.
- 2.º Froito.
- 3.º Animal doméstico, é
- 4.º Feras.

CADRADO NÚM. 2.

. . . .

Cambense os asteriscos
 por letras de modo que verti-
 cal y-horizontalmente se poi-
 da lér:

- 1.º=Poeta gallego.
- 2.º—Tonto.
- 3.º—O nome d'un treidor é
- 4.º—pronome posesivo.

FUGA DE VOCALES

. n c. d. n d'. s. s t. s. ll. s
 q. x. D. s p. ñ. r n c.,
 . n c. d. c. .nh. .r.r.
 y-. n c.d. .r.r. .n l.c.r.

ROMBO NÚM. 2.

```

      *
     * * *
    * * * * *
     * * *
      *
  
```

Cambeense os asteriscos por letras, de sorte que horizontal e verticalmente se poida lér.

- 1.º Consonante.
- 2.º Sustancea dóce.
- 3.º Río de Galicia.
- 4.º Ley.
- 5.º Consonante.

TRIÁNGOLO NÚM. 2.

```

 * * * * * *
 * * * * *
 * * * *
 * * *
 * *
  
```

Sostitúense por letras os asteriscos. de maneira que se poida lér horizontal e verticalmente.

- 1.º Utensilio de cociña.
- 2.º Nome masculino.
- 3.º O que teñen os hovos.
- 4.º O que todos debíamos ser.
- 5.º Número impar é
- 6.º Vocal.

SOLUCIOS

- Charada 1.ª—Mazaroca
» 2.ª—Margarita
» 3.ª—Vinculeira

ROMBO 1.º

U
ANO
UNECO
OCA
O

ROMBO 2.º

L
MEL
LEREZ
LEY
Z

CUADRADO NÚM 1

LUGO
UVAS
GATO
OSOS

CUADRADO NÚM. 2

ANON
NOPO
OPAS
NOSO

TRIÁNGOLO NÚM. 1

RUADA
UNTO
ATA
DO
A

TRIÁNGOLO NÚM. 2

TREBUE
RAMON
EMAS
BOS
UN
E

FUGA DE VOCALES

En cada un d'ises teus ollos
quixo Dios poñer un ceo,
en cada ceo unha aurora
y-en cada aurora un luceiro.

COUSAS DA BRÉTEMA

Farruco que non ten fala
e Pepa qu'é xorda enteira,
esmagóarons'a faceira
por cousas qu'a xente cala.

Mais aposta ó cego Leito
que él a desfeita mirou
e que Farruco chamou
a Pepa «muller sin xeito.»

Que éla esto lle sintiu
e sin poderllo gardar,
empezou n'él á bourar
y-él por esto a sacudiu.

J. BELTRÁN.

*
* *

—Adios Xorxe, asomellas un figurín con ese traxe **NOVO**.

—Por certo, como qu'está feito por un xastre de *moito mimo*.

—Pois vou ir ond'a él, pra que me faga a min outro igual; pois este que teñ'ó lombo, mesmo da noxo velo. As solapas da chaqueta, parece qu'escapan de xunt'o cuello, y-o pantalón ten unha potra que nin qu'estivera qrebado. Xa estou convencido de qu'os xastres de sona, moitas veces, son unhos chapuceiros.

—Pois destonces, cando queiras, eu irei contigo.

—Non fai falla, abonda con que ti me digas o seu nome e mais donde vive.

—Ahora que m'acordo, teño no peto unha tarxeta que me mandou, toma.

—Aquí non dicen mais que *Anton da Iglesia, xastre*.

—Pois perguntando por él, calquera che da razón; pero non pergunte a ningún xastre.

—Moitas grácias, adios amigo Xorxe.

—Adios Ventura.

— Esquenciaseme, decirche que cando queiran as tuas fillas facer algún abrigo, tamen os fai o meu xastre.

— ¿Pero tamén traballa pras mulleres?

— ¡¡Xa cho creol!, como que toda-las rapazas que poñen á roupa feita da sua man, se casan de contado.

— Mañán mesmo, voull'e encargar roupa pra min e mais pras miñas fillas.

REFRÁS

Libro cerrado non fai Letrado.

En Xaneiro a sardiña vale carneiro.

En San Xuan a sardiña pinga no pan.

Pras ánemas un carto pra viño catro.

O señor e o porco ten que vir de casta.

O boi pol-a corda e o home pol-a palabra.

Dixoll'o pote a caldeira, saca d'ahí que me lixas.

Dame pan e chamame can.

Dichoso mes q'empieza con Santos y-acaba con San Andrés.

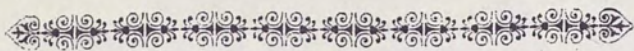
Moralexas

En Noya un zapateiro qu'era tolo
 Non comía mais da broa qu'o meolo;
 E deixáball'os codechos pra sua aboa,
 Que non tiña nin un dente ni un ha moa:
Esto ven a probar hastr'a evidência
Qu'algús tolos, o son de comenencia

O crego de San Cosme de Sobér
 Dizque toma o chicolate con culler;
 Y-a criada que non quer seguirl-o uso
 casi sempre com'as papas con un fuso
Estopropa leutor qu'e certo o dito
De que n'hay sobre gustos nada escrito.

Con Marica loitando Xan d' Eirolas
 O boton se lle soltón d'as suas cirolas;
 E Marica que de Xan caiu debaixo,
 Forcexando rompeu tod'ó refaixo:
As mulleres n'estas y-outras toleadas
Teñen sempre que salir moi mal paradas.

FOTOGRAFÍA

DE

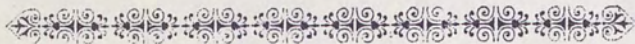
PARIS

DE

JOSE SELLIER

9, SAN ANDRÉS, 9

A CRUÑA

12, San Andrés, 12

Bodegas de Touro e Rioxa.

Grandes existencias de viños finos pra mesa.

Brancos de Rueda é Navas do Rey.

Rioxa anexo de váreos anos.

Extra do 88

Diferentes marcas muy conecidas y-acreditadas.

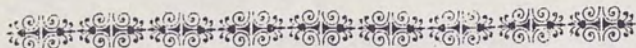
Surtido compreto en viños de Xerez y-outros.

Especialidades excrusivas

Anisado d'a Rioxa, Ponche Cognag, e Noz d'Amérecia.

Ventas ó por maor y-en barriles que non baixen d'unha arroca.

O embotellado sírves'a domicilio.

Zapateria

DE

INACIO LAGE

REGO D'AUGA 16

En est' Establecimiento fais' á medida tod'o concerniente ó ramo.

¡¡Non esquencerse!!

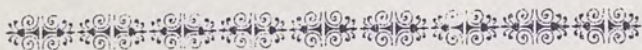
Zapatería

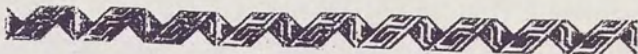
DE

INACIO LAGE

16 — REGO D'AUGA — 16

A Cruña

Ultramarinos

DE

José Pereira Fernandez

San Andrés 114

Champagne verdadeiro, Cogná é Rum lexitemos é toda
clas de viños xenerosos.

Conservas de pescado, froitos, hortalizas, etc., etc.

Pasas, figos, café, chiculate, garabanzos, buxías, carnes
de cocho, é un compreto surtido en tod'o concerniente ó
ramo.

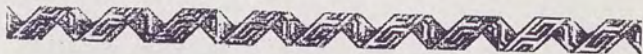
San Andrés 114

JUAN AMOR

Reloxeiría, Pratería é Xoyería

San Andrés 15

A CRUÑA

Gran taller de calzado

DE

EDUARDO R. de ARELLANO

En iste taller, ademais do compreto surtido de calzado que n'el hay, fais'á medida tod'o concerniente ó ramo de zapatería. Preceos sumamente módecos.

15, Cantón Grande, 15

Panadería é Bolería Madrileña

DE

Salvador Maseda

*Provoedor d'a Ral Casa é premeado n'u
Exposicion d'a Cruña en 1878*

14, SAN AGUSTIN, 14

A Cruña

Gran tenda d'os Chicos

29 — Real — 29

A CRUÑA

Pirmeira Casa en novidades pra homes, mulleres é nenos.

Surtido com preto en utes, satís, terciopelo, é damasco própeo pra tapiceiría.

Fanse traxes á medida por 5 pesos.

Especialidade n-a feitura de traxes pra siñora, pr'o que hay un d'os millores cortadores estranxeiros.

Constantino García Solís

SOMBREIREIRO

22 — **REAL** — 22

Altas novidades en sombreiros d'o reino y-estranxeiro.

Com preto surtido en gorras de todas clas.

Composturas e reformas á preceos baratismos.

—*José Paradela Blanco*—

15, SANTA CATALINA, 15

Pereiras de todas clas, Pavías, Albaricoques, Clau^o dias, é Cirolas brancas é negras, Acerolas, Nísparos d'a Xapónica y-o país. Cepas de parra, Naranxas, Limós e todas clas de froitos.

Camelias, Pitisporos Xapónicos, Bambuses, carabebes, palmeiras, rosales, drácenas, magnolias y-otras váias crases de frores y-arbres.

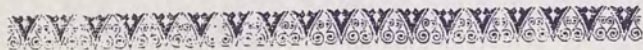
Hotel Ferro-carrilana

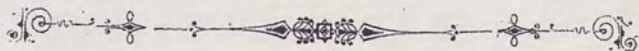
DE

VICENTE VALLEJO

100—*REAL*—100

A CRUÑA

Os Madrileños

=24, 1.º — ORZAN — 24, 1.º=

A CRUÑA

Uneca casa en Galicia que s'encarga d'a compra é venda de todol-os xeneros procedentes de Saldos, Quiebras é Subastas.

N'hay quen venda mais barato qu'

Os Madrileños

=24, 1.º — ORZAN — 24, 1.º=

A CRUÑA

A Necesaria

Centro xeneral de noticias sobre inquilinatos

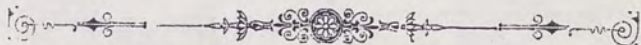
dirixido por D. E. Aranda,

PROCURADOR D'OS TRIBUNALES D'A CRUÑA

SAN ANDRES 63, baixo.

Todol-os propietarios que inscriban as casas n-esta axencia non teñen que gastar cartos en desahucios.

Pídanse circulares.

JOSÉ GARCIA LOPEZ

ESPORTADOR

de viños gallegos pra ULTRAMAR con depósito ó por
maor e menor n-esta capital.

23—OLMOS—23

Caté Norueste

13, Rua Nova, 13

Sírvese café inmellorabre, coma tamen todol-os
articulos pertencientes á ista clas de estableeimen-
tos.

Andrés Mosquera

Ciruxano Dentista

Rua Nova 18-20—principal

A C R U Ñ A

Mausimino García

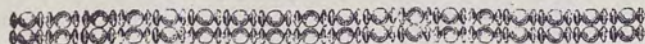
Sombreireiro

33—REAL—33

Surtido completo en sombreiros é gorras de todas clas. S'encarga de total-as reformas e composturas do arte.

PRÉCEOS BARATISMOS

Lampistería
DE
Faustino Sampedro

FONTE DE SAN ANDRES 30

Componse toda clas de metales.
Instalaciós de gas y-auga.

A *Dominica*

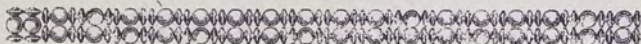
FONDA

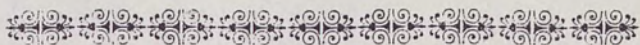
de Xerardo González é Compañía

RUA NOVA 7—A CRUÑA

Habitaceos luxosamente amuebradas, sirvicio esmerado, parador de coches ó ferro-carril, prouxim'as oficinas do Estado; á cociña istá á cargo d'un bo cociñeiro, comedor n-a pranta baixa.

PRECEOS Ó ALCANCE DE TODOS

Fotografía

DE

Enrique F. Bello

FUNDADA NO 1874

N'ista fotografía trabállase según os mais novos adiantos.

35 —San Andrés—35

A CRUÑA

Cerverería ingresa

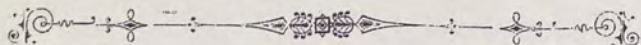
Sucesor de H. P. Long

Bebidas de todas clas europeas y-amerecanas.

34—REAL—34

A CRUÑA

Ultramarinos

de Anton Fojon Hirman

38—SAN ANDRÉS—38

Viños de Castilla, Riveiro, Xerez, Champagne y outros d'as millores marcas.

Carnes de Lugo, Garabanzos de Castilla, Dulces d'america, froitos de todas clases, Queixos de bola e to-d'o concerniente ó ramo.

Non esquencerse que viven veira d'a capilla de San Andrés.

ANTON FOJON HIRMAN

Gran barato parisién

DE

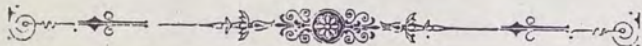
Leandro García

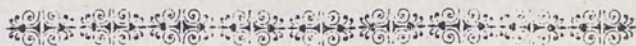
17—SAN ANDRES—17

Gran surtido en boquillas, tixeiras, navallas, xoguetes, é cantos ouxetos se queiran en perfumería, visutería, quincalla y-articulos procedentes d'os presidios como non ten naide mais qu'o

Gran barato parisién

17—SAN ANDRES—17

— *Papelería de Ferrer* —

61, REAL, 61

OUXETOS PRA ESCRITORIO, DIBUXO E FRORES

ESPECIALIDA EN

Carteiras, Petacas, Tarxeteiros e Boquillas. Impresios
comerciaes é de total-as clas. Ediciós d' Obras de
luxo centíficas é literareas.

A Nova Madrileña

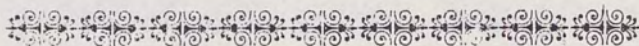
Gran depósito e taller de calzado

DE

G. Maluenda

19 — *Rua Nova* — 19

A CRUÑA

Depósito de calzado

DE

Nieves Chouciño

27 — Rúa Nova 27 —

A CRUÑA

A Compostelana

Fonda de Xan Luis Lago

OLMOS, 8—A CRUÑA

Arredada 50 metros d'as oficinas d'o Estado y-
Administración de coches. Préceos ó alcance de to-
dal-as fortunas. Departamento de baños.

Rua Nova 23—A Cruña

Nova fabricación de gaseosas compostas con viño quinado ferruxinoso, recomendado pr'o uso doméstico pol-os mais recoñecidos médecos d'España y-amérecá. Pedilas n'esta casa coñecida c'o nome de LEON XIII.

Hay vareadas cervezas d'as millores é se represent'as casas d'os señores González é Torregrosa de Xerez pr'a venta d'os millores viños y-a de Suñol de Badalona pr'anisados finos.

25—San Colás—25

Establecimiento d'ultramarinos; viños, vinagres e froitas verdes é secas de

Andalucía

25 --- SAN COLÁS --- 25

A Cruña

José Iglesias

XASTRE

11—CANTON GRANDE—11

Habendo recibido un
compretò surtido de panos,
se encarga d'a confeución
d'e tod'ó concerniente o
ramo á preceos non con-
ceidos.

¡¡Non esquencerse!!

11-CANTON GRANDE-11

O' ceo

Gran almacén de cal-
zado para homes mulleres
é nenos d'as milloras casas
de Madri e Barcelona

PRECEOS BARATISMOS

14—SAN AGUSTÍN—14

A CRUÑA

Café Colón

DE

BERNARDINO GONZÁLEZ

CANTÓN GRANDE

O dono d' este café;
ofre' o prúbico, un gran
surtido de bebidas própéas
d' un establecimiento d'a
sua clas.

3,4-CANTÓN GRANDE-3,4

A CRUÑA

Visitade

ó Establecimiento d'a

Viuda de C. Martínez

SAN AGUSTÍN-32

y-atoparedes un gran sur-
tido de lenzo, telas, fíos,
betós, lixeiras, navallas,
etc. etc. á preceos sin
igual.

Antigoa Reloxeria

de

Canton grande

de

Tomás Leiro Deus

Relós de precisión dis-
pertadores de todas as clás.
Liontinas é cadeas de pra-
ta é níkel.

Fanse com posturas á
preços baratissimos.

23—CANTON GRANDE—23

Ultramarinos

JORGENAVARRO

Casa fundada n'0

1.864

Santa Catalinã 1º

é

Cantón Pequeno

Café Impereal

DE

Ramón Vales

CALLE

DO

Rego d' Auga

núm. 35

O Touresano

Almacen de viños
garantizados

de Benito Santos

á preços non conhecidos

Tinto, mediº, litro, 0'25
pesetas. Branco, medio litro,
0'30 idem.

¡¡Provade é veredes!!

Estreita San Andrés, núm 2.

A Valenciana

21—S. COLÁS—21

ESTEREIR A Y ARTÍCULOS

i de

VALENCIA

Xa se recibiron as esteiras
pr'esteiral habitaceós, com'
os ruedos é limpa-pes.

Non s'esquenzan que ta-
mén hay lan pra colchós,
sin competencia e calzado
de todas clas.

A VALENCIANA

S. COLÁS 21

M. Villegas

S. COLÁS 14

A CRUÑA

Gran surtido en som-
breiros é gorras á préecos
baratismos.

Fánse toda clas d'en-
cargos e composturas.

M. Villegas

S. COLÁS 14

9 S. Colás 9

A Cruña

Compreto surtido de xamós,
touciños, mantecas frescas é
cocidas, longaniza, chouri-
zos, lacós, cacholas de cocho
é queixos de S. Simón y-o
Cebreiro.

9—S. COLÁS—9

A CRUÑA

Fabricación
DE CALZADO

de F. García é compañía

45—REAL—45

N'esta casa, procuráse fa-
cel-os zapatos ben, é cobral-
os o millor pue se poida,
pois dicir que vendemos per-
dendo cartos é mintir y-o
prúbico non-o cré e fai ben.

Hay calzado de todas
clás por poucos e moitos
cartos.

¡Non esquencerse!

45—REAL—45

José Lodeiro

(a) Luchini

PINTOR

Ofrec' os seus servicios en
tod'o concerniente ó seu ra-
mo, á precios baratísimos.

FONTE

de S. Andrés, 19

A CRUÑA

A MADRILEÑA

Gran casa pra viaxantes

DE

Salvador Varela

Rua-alta, 21

A CRUÑA

En ista casa atopará ó
viaxeiro esmerado trato y-
habitaciós longas e ben
amuebradas, todas con vis-
tas á calle y-os paseos de
Mendez Nuñez.

PRECEOS: 4 e 5 pesetas

Despacho de viños

de

Tomás Lagares Franco

29, GALERA, 29

A CRUÑA

O novo dono d' iste esta-
blecemento, ofrece ó prúbico,
e con especialidade n-as noi-
tes de antroido e trato, toda
clas de cenas é viños á pre-
cios sin competencia.

Limpeza, autividad y-econ-
nomía.

Non esquencerse

Barbería

DE

Manoel Rodríguez

16-Fonte de San Andrés-16

En ista barbería
se corta ó pelo,
e s'afeitan as barbas
con moito esmero,
vid'eiqui todos
si querés d' ista casa
sair bos mozos.

Santiago R. Varela | ELVIRA IGLESIAS

RELOXEIRO

Ancha de Santa Catalina, 11

Relós de todas clas. Cadeas e liontinas de prata e nikel.

Preceos baratissimos.

Ancha Sta. Catalina, 11

Modista

Orzán, 67-1.º

ªA CRUÑA

A Bodeg' Alicantina

DE

J. Barrio é Barceló

10 — CORDONERÍA — 10

A CRUÑA

VIÑOS

POR MAOR á 10 e 14 reas cantra de 16 litros.

POR MENOR e p'ra cal á 19 reas.

Litro á 0'35 pesetas.

Restaurant

FORNOS

OLMOS, 25

PINTURAS
E
VIDROS

DE

Pedro Cajiao

San Andrés, 118

A CRUÑA

Café Universal

DE

J. Fernández

San Andrés

170—172—174

A Cruña

M. VAL

SANTA CATALINA, 17

A CRUÑA

Gran depósito de
viños d' as mais re-
nomeadas marcas.

Thés, cafés e chicolates

Nieto e Puente

S. ANDRÉS, 204

A CRUÑA

VIÑOS

o por maor

Se garantizan

Manoela Jaspe

ARMADURAS, FRORES, PRUMAS é sombreiros adornados pra siñoras é nenos.

ULTEMA NOVEDADE

ESTREITA SAN ANDRÉS 7

Xulio Fraga

Ulteras novidades en sombreiros de, todas clas.

S'adimiten encargos pra reformas e composturas.

Precios baratismos.

SAN ANDRÉS 31

Antón Fernández

Relós de precision, despertadores de total-as clas. Lioñtinas de prata e nikel.

Se fan composturas tanto en relós como en caixas de múseca, á precios sin competencia.

ESTREITA SAN ANDRÉS 13

Gran Barato Mercantil

SANTA CATALINA 34,

Esquina á San Andrés

Manoel Rodríguez

Camisolas, corbatas

Panos de fio e seda.

Paraguñas, sombreiros, xéneros de punto, panería é lencería á precios

Sin competencia.

A URBANA

COMPAÑÍA ANÓNEM'A PRIMAS
FIXAS CONTR'A OS
INCENDIOS

FUNDADA N'0 1838

Estabrecida en París, calle
LE PELETIER 8 É 10

Capital social: 5.000,000
Garantía de toda natureza
58.000,000

Siniestros pagos dendes á
fundación d'a Compañía.

105.000,000

Apoderado xenerál, *Lino
Molina.*

MARINA 22 --A CRUÑA

BARBERIA

DO

Comerceo

DE

Leon Fernández

1—OLMOS—1

A CRUÑA

Reloxería é prateria

DE

Xaquín Fernández

1--SAN COLAS--1

Se cambean moedas de
prata y-ouro, españolas y-
extranxeiras: se merc'ouro
é prata é fánse é compoñense
toda clas d'ouxetos do mes-
mo metal coma tamen se
montan pedras preceosas.

1—SAN COLAS—1

Goarnicionería

DE

J. González Hirván

Fánse toda clas de
goarniciós é composturas.
Efectos militares, mon-
turas, maletas é todo'o
concernente ó ramo.

Franxa 45

A CRUÑA

LINO PEREZ

REAL, 43. ou kiosko xunt' o Teatro

:<@:<

PR A 1895

Naide mais barato

Calendarios de parede de total-as feitura
e tamaños. Relixiosos, de cociña, chu-
rrusqueiros de comercio etc. etc., dende
catro cans grandes en adiante

Venta ó por maor

Axendas de bufete e Dietarios á 1,50, 3 e 4
ptas. Tarxetas pra felicitaciós, cromos
e libros de misa.—Contos pra nenos, e
toda clás d'obras e novelas.—Suscriciós
ós principais pródicos

Libros D' Actualidade

ALMANAQUE GALLEGO pra 1895: 1 pta.

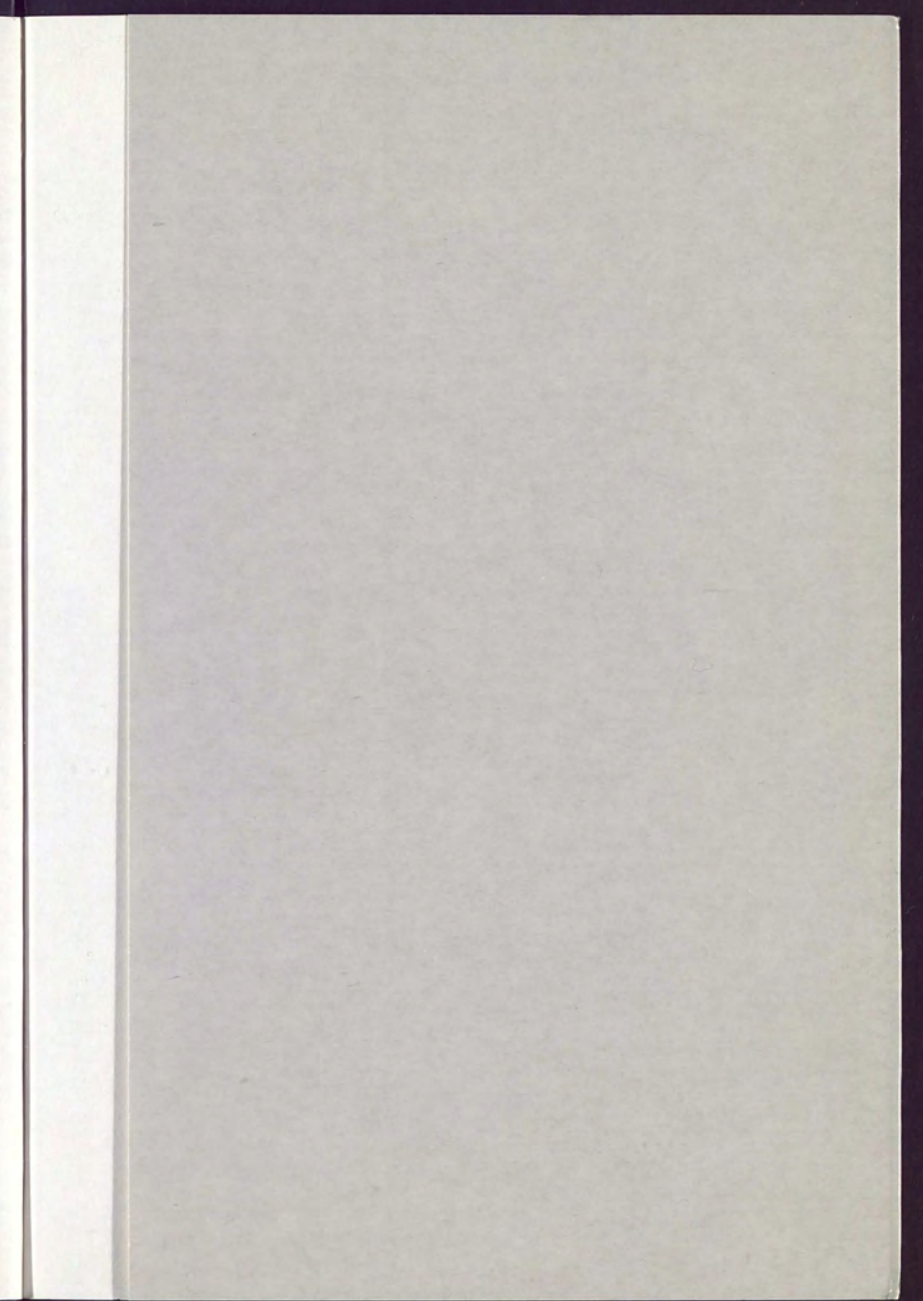
O practicón, d'Anxel Muro, a 6 y 8 ptas.

Guias de ferro-carriles, a dous reás.

Lino Pérez

A CRUÑA—43, Real, 43

ISBN 84-453-4692-X

9 788445 346921

XUNTA DE GALICIA

PRESIDENCIA
Secretaría Xeral de Política Lingüística